

**MATERIALS
OF THE XV INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE**

**CONDUCT OF MODERN SCIENCE -
2019**

November 30 - December 7, 2019

Volume 9

Pedagogical sciences
Philological sciences
Psychology and sociology
Music and life

SHEFFIELD
SCIENCE AND EDUCATION LTD
2019

SCIENCE AND EDUCATION LTD

Registered in ENGLAND & WALES Registered Number: 08878342

OFFICE 1, VELOCITY TOWER, 10 ST. MARY'S GATE,
SHEFFIELD, S YORKSHIRE, ENGLAND, S1 4LR

Materials of the XV International scientific and practical Conference
Conduct of modern science - 2019 , November 30 - December 7, 2019
Pedagogical sciences. Philological sciences. Psychology and sociology. Music
and life. : Sheffield. Science and education LTD -84 p.

Date signed for printing ,

For students, research workers.

Price 3 euro

ISBN 978-966-8736-05-6

© Authors , 2019

© SCIENCE AND EDUCATION LTD, 2019

PEDAGOGICAL SCIENCES

Distance education

Ph.D., Associate Professor Sikaliuk A.I.
Chernihiv National University of Technology,
Ukraine

E-LEARNING IN THE PROCESS OF TEACHING ENGLISH

Recently, a number of measures have been taken in Ukraine to modernize education. Attention should be paid to distance education. Distance education is e-learning, that is, when the learner is at a distance from the teacher. The main objective of distance education in the study of a foreign language is to provide everyone with the opportunity to improve, upgrade their knowledge of a foreign language.

The distance learning system is designed mainly for people with sufficient awareness and they do not require constant supervision by the teacher. Therefore, an important role in distance learning is the motivation of the students, their ability to organize themselves.

Advanced skills in the use of information technologies are beginning to play a special role. The latest technologies include: computer training; module-rating training; Internet technologies; e-learning; contextual technologies; hypertext technologies; video technology; method of projects in foreign language lessons, computer technologies.

Distance education is based on six well-known models: foreign language teaching in the type of externship; teaching foreign languages on the basis of the program at the school, gymnasium, university training on the basis of inter-university, general school program; in specialized educational institutions, so-called open universities; self-education courses. With such programs students work offline, having the opportunity to take the English language exterior exam and obtain a certificate; non-formal distance learning in a foreign language based on multimedia courses.

Distance education (e-learning, that is, learning via electronic media via the Internet) has long been widely practiced around the world, thanks to a number of significant benefits, namely: the flexibility of the training schedule; no need to physically attend school and spend time on the road; significant savings; interactive learning, that is, the ability to communicate online with your groupmates. The end result, of course, depends largely on the listener himself: from his diligence, organization, his intrinsic motivation to study, the desire to succeed in educational and professional activities. The distance courses create the most comfortable conditions for learning, tailored to your requirements and opportunities, helping to achieve the goal.

E-learning has many advantages: the distance learning listener has a free training schedule that allows them to manage their time much more efficiently by studying course materials at the right time at home, in the office or even on business trips and vacations; to study in the most pleasant and conducive performance environment, creating a favorable atmosphere for yourself; there are no personal restrictions such as communication skills, age, learning ability; to use modern technologies during the training process, that is, to simultaneously acquire the skills that will later be needed during the work; you are not dependent on your place of residence and you do not need to spend time and money on the way to your place of study.

Today, a large number of foreign language courses can be seen in the public domain, and the vast majority of them are still intended for self-education. But there are already foreign language courses under the guidance of a curator. And, perhaps, this is the form of distance learning that the future holds. It is not recommended to get basic education remotely. If this is your first education, it is better to have a full-time program. It is convenient to apply to distance education upon receipt of the second higher education, to pass additional advanced training courses, if you have stopped your choice at a western business school, and there is simply no time and opportunity to go to study abroad.

The disadvantages of distance education include: lack of personal communication between teacher and student (less effective, without personal transfer of knowledge). There is also a lack of communication with fellow students to share experiences; the need for the student to have a strong personal motivation, the ability to learn independently, without constant support and encouragement from the

teacher; inability to immediately apply the knowledge gained, followed by discussion of issues with the teacher and clarification of the situation in specific examples; students are not always able to provide themselves with sufficient technical equipment - they have a computer and a permanent Internet connection.

The following three types of technologies are used in e-learning. The first technology is training on the basis of paper and audio media (teaching aids, CDs, textbooks). The student works with a teacher who checks the fulfillment of the tasks that are sent by mail and is ready to answer the students' questions by phone or to consult in special training centers. The second technology is television-satellite. It is very expensive and little used yet. Finally, online training or network technology.

Most often, the distance learning process uses all of the above mentioned technologies in different proportions.

So, the modern education market offers many opportunities to study remotely.

With the further development of information technology, distance education can become a widely used form. But now you need to carefully choose the curriculum and evaluate your options.

References

1. Anderson T. The educational Semantic Web: Visioning and practicing the future of education / T.Anderson, D.Whitelock // Journal of Interactive Multimedia in Education. – 2004. – № 1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <[www-jime.open.ac.uk/2004/1](http://www.jime.open.ac.uk/2004/1)>.
2. Downes S. E-learning 2.0 / Stephen Downes // E-Learn magazine [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.elearnmag.org/subpage.cfm?section=articles&article=29-1>>.

Problems of training of specialists

Бирчак І.В., Борсук О.А.

Вищий державний навчальний заклад України

«Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна

СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Ключовим завданням сучасної вищої медичної освіти є створення умов для розвитку у студентів широкого спектру компетенцій. Класична система клінічної медичної освіти сьогодні не здатна в повній мірі вирішити проблему якісної практичної підготовки лікаря. Головними перешкодами для цього є неможливість практичної ілюстрації всього різноманіття клінічних ситуацій, з одного боку, та наявність морально-етичних і законодавчих обмежень в спілкуванні студентів з пацієнтом, з іншого. Очевидно, що підготовка фахівців, які відповідають за життя і здоров'я людей, в сучасному світі неможлива без симуляційного компонента [1, 4, 7].

Симуляційні методики за кордоном впевнено увійшли в систему медичної освіти і стали невід'ємною частиною підготовки кадрів в охороні здоров'я. У більшості освітніх установ з'явилися нові структурні підрозділи – симуляційно-атестаційні центри. Якщо підсумувати різноманітні визначення фахівців, то симуляція в медичній освіті - це сучасна технологія навчання та оцінки практичних навичок, умінь і знань, заснована на реалістичному моделюванні, імітації клінічної ситуації або окремо взятої фізіологічної системи, для чого можуть використовуватися біологічні, механічні, електронні та віртуальні (комп'ютерні) моделі [2, 3].

Накопичений світовий досвід симуляційного навчання констатує безперечні переваги такого тренінгу:

- здобуття клінічного досвіду у віртуальному середовищі без ризику для пацієнта;
- можливість об'єктивної оцінки досягнутого рівня майстерності;
- необмежена кількість повторів відпрацювання навичку;
- тренінг у зручний час, незалежно від роботи клініки;

відпрацювання дій при рідкісних патологіях та нетипових ситуаціях;
 передача частини функцій викладача віртуальному тренажеру;
 підвищення ефективності навчання медичних фахівців новим
 високотехнологічним методикам;
 зниження стресу при перших самостійних маніпуляціях.

В даний час десятки компаній у всьому світі виробляють віртуальні симулятори для багатьох медичних спеціальностей. Їм присвячені десятки щорічних конференцій, публікуються сотні статей. Віртуальні тренажери мають ряд безсумнівних переваг: немає поточних фінансових витрат, тривалість і режим навчання не обмежені за часом, можлива будь-яка кількість повторень вправи з автоматичною і неупередженою оцінкою, досягнення повного освоєння і закріплення навички, не потрібно постійної присутності викладача, методичні рекомендації здійснюються автоматично, виконується об'єктивна сертифікація [7, 9].

Говорячи про сучасні імітаційні освітні технології слід, мабуть, розділяти поняття технології навчання практичним умінням з використанням спеціалізованих тренажерів і манекенів та поняття симуляції - клінічного моделювання ситуацій із застосуванням спеціалізованої навчальної системи, основним компонентом якої є багатофункціональний комп'ютеризований манекен - імітатор реального пацієнта.

Основними завданнями симуляційного навчання є робота з хворим в критичній ситуації в умовах, максимально наближених до тих, в яких зазвичай працює фахівець. Крім того, необхідно пам'ятати, що не менш важливим завданням є навчання роботі в команді зі своїми колегами. Це дозволяє навчитися швидкому розподіленню ролей і обов'язків, прийняттю власних рішень або беззаперечному підкоренню старшому в команді і, в результаті, ефективному і професійному вирішенню проблеми [5, 8].

Принципово новим став і педагогічний підхід до створення основ симуляційного навчання, адже метою є не тільки оволодіння мануальними технічними навичками. Студент повинен усвідомлювати свою присутність в лікувальному середовищі, свій нерозривний зв'язок з пацієнтом, з його патологічним станом. Для цього лікувальні кейси реалізуються у вигляді

завдань. Майбутньому медику пропонується не тільки виконати технічні дії, але і оцінити клінічну ситуацію, прийняти вірне тактичне рішення.

Для проведення навчання по одній темі може бути реалізовано поспіль кілька симуляційних навчальних модулів (СНМ). Кожен СНМ, який здійснюється у вигляді тренінгів, повинен неодмінно містити такі частини:

- контроль початкового рівня підготовки, інструктаж, постановку цілей і завдань тренінгу (до 20% часу);
- безпосереднє виконання навчального завдання;
- дебрифінг, обговорення його виконання;
- підсумкове виконання (до 10% часу).

Зрозуміло, що віртуальний симулятор не замінює традиційних форм навчання - лекцію, семінар, перегляд відео та мультимедійних матеріалів, курацію хворих тощо. Однак, перш ніж допустити лікаря до пацієнта, необхідно відпрацювати практичні вміння на тренажері і сертифікувати отримані навички. Вищесказане підтверджується дослідженнями зарубіжних колег, які показують, що фахівці високо оцінюють можливість брати участь в симуляційному навчанні. Адже, незважаючи на почуття напруги, а іноді і справжнього стресу при роботі з «важким пацієнтом», вони вважають за краще бачити безпосередні результати власних дій, а не просто читати про них в підручниках або слухати на лекціях. Найбільше, як показує опитування, фахівці цінують можливість робити помилки і вчитися на них в безпечному освітньому середовищі.

Навички клінічної роботи до застосування їх в роботі з реальними пацієнтами студенти повинні відпрацьовувати в спеціальних центрах, оснащених високотехнологічними тренажерами і комп'ютеризованими манекенами, що дозволяють моделювати певні клінічні ситуації, в тому числі і нетипові. В умовах тренажерних центрів навчання спрямоване не тільки на засвоєння окремих навичок, а й на міждисциплінарне навчання роботі в команді, вироблення безпечних форм професійної поведінки та навичок спілкування з пацієнтом [6, 9].

Сьогодні, вже є розуміння необхідності симуляційної медицини, закуповується обладнання, відкриваються симуляційні центри, проте ще немає стандартів симуляційного навчання. У закордонних ВУЗах є різні погляди щодо

підходів до навчання, методів, структури занять, оцінювання. Це пов'язано як з можливостями, так і з традиціями того чи іншого закладу. Більшості методистів видається актуальним стандартизація програм викладання симуляційної медицини. З огляду на важливість проблеми, необхідно врахувати гігантський досвід зарубіжних клінік і професійних організацій при розробці власних стандартів. Створення ж експертних груп за спеціальностями дозволить систематизувати написання рекомендацій.

Опрацювавши вітчизняні та закордонні літературні джерела, нами визначено коло проблем, які необхідно вирішити для успішного і ефективного впровадження імітаційних форм навчання в медичну освіту:

- створення нормативної і регламентуючої бази симуляційного навчання;
- розробка та впровадження навчально-методичного та програмно-інструментального забезпечення симуляційного освітнього процесу;
- підготовка педагогічних кадрів для симуляційного навчання;
- фінансове забезпечення системи симуляційного навчання;
- проведення науково-дослідних проектів з вивчення ефективності стимуляційних форм навчання.

У зв'язку з залученням великої кількості фахівців ВУЗів до реалізації симуляційного навчання підвищується загальний рівень підготовки співробітників до впровадження віртуальних технологій в педагогічний процес, модернізується мислення в цілому, удосконалюються і збагачуються педагогічні підходи викладачів.

Література:

1. Дикман П. Симуляция и безопасность пациентов / П. Дикман, М. Мор // Материалы 1-й Всероссийской конференции по симуляционному обучению в медицине критических состояний с международным участием, Москва, 2012. - М., 2012. - С. 44-50.
2. Имитационное обучение в системе непрерывного медицинского профессионального образования / Под ред. чл.-кор. РАМН П. В. Глыбочко. - М. : Изд-во Первого МГМУ имени И.М. Сеченова, 2012. - 120 с.

3. Мурин С. Использование симуляторов в обучении : переломный момент / С. Мурин, Н. С. Столленверк // Виртуальные технологии в медицине : науч.-практич. журн. -2010. - № 1 (5). - С. 7–10.
4. Общероссийская система симуляционного обучения, тестирования и аттестации в здравоохранении / Н. Б. Найговзина, В. Б. Филатов, М. Д. Горшков [и др.] // Виртуальные технологии в медицине : науч.-практич. журн. - 2013. - № 1 (9). - С. 8.
5. Пахомова Ю. В. О роли виртуальных симуляторов в учебном процессе подготовки врачей / Ю. В. Пахомова // Медицинское образование и симуляционное обучение : конф., г. Майнц, Германия, 26–27 ноября 2011. - Майнц, 2011.
6. Пахомова Ю. В. О роли виртуальных симуляторов в учебном процессе НГМУ / Ю. В. Пахомова // Конф., посвященная открытию симуляционного центра Российского научно-исследовательского университета им. Н.И. Пирогова, Москва, 2012. - М., 2012.
7. Hassan I., Sitter H., Schlosser K., Zielke A., Rothmund M., Gerdes B. A virtual reality simulator for objective assessment of surgeons laparoscopic skill. Chirurg. 2005 Feb; 72(2): 151–5.
8. Munz Y. et al. A structured curriculum based approach for teaching complex laparoscopic skills using VR simulators. Surg. Endosc. 2004; 18 (Suppl. 232): presented as a poster in SAG ES 2004.
9. Murin S., Stollenwerk N.S. Simulation in procedural training: at the tipping point. Chest. 2010; 137: 1009–11.

Кулдыбаев Айбек Кайрасипиевич - преподаватель

Западно-Казахстанский аграрно-технический университет имени Жангир хана, Казахстан

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПО ИНЖЕНЕРНОЙ ГРАФИКЕ

Введение кредитной системы обучения (КСО) предполагает изменение технологии организации учебного процесса и подчинение ее интересам обучающихся, создание конкуренции между преподавателями, совершенствование и нестандартное использование методов и средств обучения. Студенты совместно с преподавателями строят свою образовательную траекторию, позволяющую выбирать именно те дисциплины, которые формируют знания, практические навыки и ключевые компетенции, которые обеспечат их конкурентоспособность на рынке труда.

Специалист, владеющий фундаментальными знаниями в области естественно-научного и инженерно-технического направлений, способен разрабатывать новые технологии и быстро реализовывать их на практике, более приспособлен к выбору и изменению места работы, лучше социально ориентирован.

Педагогический процесс в вузе в настоящее время должен быть направлен на подготовку специалиста, способного самостоятельно добывать и применять полученные знания на практике. Для этого необходимо активно осуществлять управление процессом получения и усвоения знаний студентами в процессе самостоятельной работы. Самостоятельная работа и ее мониторинг способствуют формированию самостоятельности мышления студентов, творческого подхода к решению учебных и профессиональных задач.

Под самостоятельной работой студентов нужно понимать любую организационную преподавателем или самим студентом активную деятельность, направленную на выполнение поставленной дидактической цели в специально отведенное для этого время: поиск знаний, их осмысление, закрепление, формирование и развитие умений и навыков, обобщение и систематизация знаний [3].

Увеличение доли самостоятельной работы студентов (СРС) настолько возросла, что необходимо тщательно планировать, создавать специальные формы и методы, обеспечивать техническими ресурсами. По мнению В.С. Аванесова, Г.М. Барера [1], сложность проблемы заключается в необходимости оптимизации сочетания времени на лекционные занятия и на выполнение самостоятельной работы по различным дисциплинам. Основными функциями самостоятельной работы по инженерной графике для студентов разных специальностей являются:

- развитие у студентов логического технического мышления;
- дать студентам современные научные представления о материи и формах ее движения, воображения в пространстве;
- овладение техникой геометрических расчетов;
- выработка навыков самостоятельного мышления;
- освоение навыков работы с технической литературой, справочниками.

При организации СРС нами использовались электронная версия материалов по развитию творческих способностей учащихся, обучающие тесты, учебные карточки.

Весь изучаемый теоретический материал представлен в рабочих тетрадях, разработанных преподавательским составом кафедры.

Материал разбит по темам, что существенно облегчает ориентацию студентов по ним. Для каждой изучаемой темы составлен блок контрольных вопросов, вопросов для закрепления знаний и самостоятельного изучения,

В целом СРС по изучению курса «Инженерная графика» включает следующие формы работы:

- творческое и репродуктивное конспектирование первоисточников;
- подготовка рефератов;
- подготовка тестовых заданий по темам;
- подготовка презентаций по разделам изометрия, диметрия;
- изучения основных законов геометрий;

В настоящее время активные методы обучения (АМО) - эффективный способ формирования стойкого познавательного интереса, интеллектуальной активности, творческой самостоятельности.

Активные методы обучения подразделяются на не имитационные и имитационные виды занятий. Имитационные виды занятий характеризуются имитацией данного учебного процесса или деятельности и представляют собой более эффективное направление. Не имитационные - это традиционные виды занятий: лекции, коллоквиумы, лабораторные работы и другие [2].

Студенты выше перечисленных специальностей выполняют индивидуальные расчетно-графические задания по следующим темам: «Основные координаты и эпюр Монжа», «Единый стандарт конструкторской документации», «Аксонометрия и различные виды стандартных разрезов», «Изометрия и диметрия», «Пересечение плоскостей», «Сборочный чертеж и деталирование». Таким образом, инновационный подход к организации СРС в корне меняет не только методику преподавания курса инженерной графики, но и способствует совершенствованию форм и методов обучения в вузе.

Литература:

1. Аванесов В.С. Самостоятельная работа и контроль // Высшее образование в России. - 2003. - №2. - С.23-24.

2. Актуальные проблемы науки и образования в области химии и биологии.

Труды Международной научной конференции. - Алматы, 2005. - 722с.

3. Мухамедова Р.О., Тыныбекова С.Д. Предложения по организации самостоятельной работы студентов на занятиях по инженерной графике // Вестник КазНУ. Серия: геометрия, механика, информатика. 2008. №3(58). С.461А66.

Кулдыбаев Айбек Кайрсапиевич - преподаватель
Западно-Казахстанский аграрно-технический университет имени Жангир хана, Казахстан

САМОРЕГУЛЯЦИЯ ДЛЯ ПЕДАГОГОВ «МАКСИМАЛЬНО РАССЛАБЛЯЕМСЯ»

Цель саморегуляций: обучение педагогов использованию позитивных сил и эмоции в практической деятельности, повышение психологической компетентности. Любому педагогу важно уметь регулировать свое психоэмоциональное состояние.

Древние не зря говорили, что самым сильным человеком надо признать того, кто умеет управлять самим собой. Целенаправленная саморегуляция есть тот самый ключ, который поможет каждому педагогу открыть в себе самом резервы этой силы. В овладении своим эмоциональным миром большую помощь могут оказать аутогенная тренировка, медитация. Приведенные ниже настрои и формулы окажут вам существенную помощь в овладении своим эмоциональным состоянием в различных ситуациях. Настрой на работу. Я знаю, что мои мысли материальны, поэтому я сознательно выбираю добрые, светлые мысли. Мои мысли создают положительный настрой и поддерживают меня. Я предпочитаю думать о процветании, поэтому я процветаю.

Я предпочитаю гармоничные мысли, поэтому я работаю в гармоничной атмосфере. Мне нравится вставать по утрам с мыслью о том, что сегодня мне предстоит важная работа. Моя работа захватывает меня и приносит мне радость. Я горжусь тем, что делаю эту работу. У меня отличная работа, и я всегда занят делом. Жизнь хороша. И это именно так!

Настрой на занятие. Сейчас я должен быстро настроиться на предстоящее занятие. Мысленным взором я охватываю всю группу и всех детей. Я хорошо чувствую атмосферу группы и настроение моих детей. Я могу видеть их всех вместе и каждого по отдельности и знаю, что надо сказать каждому. Я четко представляю себе план занятия и что я должна на нем сегодня сделать. Все это я свободно держу в своей голове. Я готов к непредвиденным ситуациям, и у меня есть на них некоторый резерв времени. Во время занятия я

буду обязательно выкраивать несколько секунд времени для передышки и расслабления от делового напряжения. Я внутренне собрана и освещена улыбкой. Формулы для перенастройки, создания психической готовности к деятельности, стимулирования работоспособности.

- Я уверен в своих силах и возможностях.
- Я полностью готов отдать себя работе.
- Я всегда довожу до конца начатое дело.
- Мое внимание всегда сосредоточено.
- Меня охватывает приятное желание действовать.
- Я чувствую прилив сил и испытываю радость.
- Я способен достичь любой поставленной цели.

Формулы, направленные на формирование профессионально важных качеств. (Содержание формул зависит от вида профессиональной деятельности и от того, чего не хватает человеку для ее успешного осуществления):

- Мои способности с каждым днем возрастают.
- Я люблю работу.
- Я открыт для творчества.
- Я всегда и все делаю эффективно.

Упражнения на саморегуляцию для педагогов. Экспресс-прием снятия эмоционального напряжения: дыхание по йоге. Эффективным способом снятия напряжения является расслабление на фоне йоговского дыхания: сядьте свободно на стуле, закройте глаза и послушайте свое дыхание: спокойное, ровное. Дышите по схеме 4 + 4 + 4: четыре секунды на вдох, четыре секунды на задержку дыхания, четыре на выдох. Прodelайте так три раза, слушая дыхание, ощущая, как воздух наполняет легкие, разбегается по телу до кончиков пальцев, освобождает легкие. Других мыслей быть не должно. Пауза закончена.

Вы спокойны. Улыбнитесь.

Экспресс-прием для снятия отрицательного напряжения через напряжение. Сожмите кисти в кулаки как можно сильнее. Напрягите руки. Разожмите кулаки и пошевелите пальцами. Встряхните их, испытайте чувство расслабления. Негативные чувства «живут на загривке», поэтому важно расслабить плечи. Приподнимите плечи с напряжением, затем опустите их. Повторите 3 раза, затем поднимите каждое плечо несколько раз. Положите

подбородок на грудь. Поверните подбородок и шею направо, затем налево. Повторите 3 раза, поворачивайте шеей. Сядьте прямо и удобно. Почувствуйте, как расслабилась шея. Сложите руки в «замок» перед собой. Потянитесь, напрягая руки и плечи. Расслабьтесь. Встряхните кисти.

Диафрагмальная гимнастика. Её можно делать сидя, стоя или даже во время ходьбы (главное, чтобы туловище было выпрямленным). Вдохните через нос и направьте воздух в живот, немного раздуйте его при этом, ваш вдох должен быть как можно более долгим, но естественным. После вдоха задержите дыхание на несколько секунд, а потом медленно выдохните. Выдыхайте воздух как можно медленнее, начиная с низа живота через верхнюю часть живота, грудь и через нос. При выдохе не забывайте втянуть живот немного больше обычного. Выдохнув через нос, немного задержите дыхание. Повторите новый цикл дыхания. Выполняйте это упражнение на протяжении 15 минут.

Литература:

1. Азаров, Ю. П. Радость учить и учиться. — М.: Политиздат, 1989 — 335 с.
2. Алёхина, С. В. Подготовка педагогических кадров // Педагогический журнал. 2013 № 1 (44). с. 26–32.
3. Педагогические технологии: Учебное пособие / Автор — сост. Т. П. Сальникова. — ТЦ Сфера, 2010 — 128 с.

студент группы НВП-17 Гердт А.Н,
ст. преподаватель Горохов А.С.
СКГУ им. М. Козыбаева, Республика Казахстан

СУЩНОСТЬ, КОМПЕТЕНТНОСТЬ В КОНФЛИКТОЛОГИИ

Сегодня требуется специалист, не только владеющий узкопрофессиональными знаниями, но и способный к продуктивному сотрудничеству, умеющий управлять своим поведением, бесконфликтно взаимодействовать с другими людьми, принимать решения в сложных ситуациях. В последнее десятилетие происходит переориентация оценки результата образования с понятий «подготовленность», «образованность», «общая культура», «воспитанность», на понятия «компетенция», «компетентность», «психологическая культура» субъектов образовательного процесса в процессе их взаимодействия. Для характеристики конфликтологической осведомленности личности, ее способности прогнозировать, предотвращать, разрешать конфликты исследователями используются понятия «конфликтная компетентность», «конфликтологическая культура», «творческое управление конфликтами» и др.

Конфликтологическая компетентность рассматривается как вид социально-психологической компетентности (Л.Г. Петровская) и включает в себя следующие составляющие: понимание природы противоречий и конфликтов между людьми; формирование конструктивного отношения к конфликтам в организации; обладание навыками неконфликтного общения в трудных ситуациях; умение оценивать и объяснять возникающие проблемные ситуации; наличие навыков управления конфликтными явлениями; умение развивать конструктивные начала возникающих конфликтов; умение предвидеть возможные последствия конфликтов; умение конструктивно регулировать противоречия и конфликты; наличие навыков устранения негативных последствий конфликтов [1].

Становление конфликтологии как самостоятельной науки и ее актуальность в современных условиях развития общества делает вполне правомерным формулирование конфликтологической культуры личности,

которая трактуется нами как качество личности, проявляющееся в способности решать проблемы и преодолевать противоречия конструктивными способами.

По аналогии с психологической культурой, культура конфликта основана на конфликтологической компетентности и грамотности личности, разработке этапов, уровней и содержания конфликтологической подготовки.

Конфликтологическая культура, как и психологическая, базируется на конфликтологической грамотности и конфликтологической компетентности человека, составляя вместе с ними конфликтологическое образование, конфликтологическую подготовку личности.

«Компетенция» трактуется нами в соответствии с основным лексическим значением слова – «область вопросов, в которых кто-либо хорошо осведомлен». Показателями сформированности конфликтологической компетенции являются два критерия: 1) адекватно понятый конфликт и 2) отсутствие ошибок в определении трудной ситуации профессионального взаимодействия как конфликтной на основе системы знаний о конфликте [2].

Конфликтологическая компетентность – термин, имеющий множество родственных понятий, таких, как «конфликтологическая грамотность», «конфликтная компетенция», «конфликтологическая культура», «конфликтологическая готовность». Анализ литературы показал, что существует два основных подхода к пониманию исследуемого нами понятия: профессиональный и социальный.

Сторонники профессионального подхода (Е.Е. Акимова, Е.Е. Ефимова, Л.А. Лукашенок, В.И. Митюк, Н.Т. Рожков) считают конфликтологическую компетентность частью профессиональной компетентности. Сторонники социального подхода (И.А. Зимняя, Х. Петиллон, В. Хутмахер и др.) считают конфликтологическую компетентность составной частью общей социальной компетентности.

По нашему мнению эти два подхода имеют право на существование, так как каждый человек должен быть способен к осуществлению деятельности по профилактике конфликта, к минимизации деструктивных форм конфликта и переводу их в конструктивное русло; к выступлению в роли посредника или медиатора при разрешении конфликта. В таком случае – это социальная компетентность. Если работа с людьми и, как следствие, предотвращение, урегулирование и разрешение конфликтов, является профессиональной

обязанностью специалиста, то это уже профессиональная компетентность.

Профессия военного, безусловно, требует наличия развитой конфликтологической компетентности, поэтому мы считаем ее составной частью профессиональной [3].

Таким образом, мы можем определить, что конфликтологическая компетентность - это способность человека продуктивно решать конфликтные ситуации на основе знаний, опыта, ценностного отношения и здравого смысла.

Литература:

1. Петровская Л.А. Компетентность в общении. Социально—психологический тренинг / Л.А. Петровская. М.:Издательство МГУ, 1989.
2. Волков Б.С., Волкова, Н.В. Конфликтология: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Б.С. Волков, Н.В. Волкова. — М.: Академический Проект; Трикста, 2005. — 384 с.
3. Егоров В.В. и др. Педагогика высшей школы: Учеб. пособие / В.В. Егоров, Э.Г. Скибицкий, В.Г. Храпченков. — Новосибирск: САФБД, 2008.

Strategic directions of reforming the education system

Сулейменова С.А.

*Ельгизеков С.Т. атындағы негізгі мектеп, Бухар-Жырау а.,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы*

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ҮРДІСІНДЕГІ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

«Білекті бірді жығар, білімді мыңды жығар»

Тәуелсіз елді өркениетті әлемге танытатын, дамыған елдер қатарында терезесін тең ететін күш - білім және білімді ұрпақ. Қазіргі қоғамның өзекті мәселелерінің бірі - әлеуметтік, экономикалық өзгермелі жағдайларда өмір сүруге дайын болып қана қоймай, сонымен қатар оны жүзеге асыруға, жақсартуға игі ықпал ететін жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұндай тұлғаға қойылатын бірінші кезектегі нақты талаптар – шығармашылық, белсенділік, жауаптылық, терең білімділік, кәсіби сауаттылық. Бұл талаптарды жүзеге асыру үшін оқушы білімін бағалауда мүлдем жаңа бағытта жұмыс істеу қажеттілігі туындайды. Осы қажеттілікті шешу жолдарының бірден–бір жолы оқушы білімін критериалды бағалау жүйесі бойынша сараптау.

Критериалды бағалау жүйесінде ең маңызды нәрсе – оқу процесінің өзі, сол арқылы оқушы өзін-өзі бағалауды үйреніп, өз білімінің артықшылықтары мен кемшіліктерін көріп, әрі қарай қалай даму керектігін түсінеді, яғни бұл жүйеде оқушының қалай жұмыс жасағаны, қалай ойланғаны бағаланады. Бағалауды өткізу үшін, оқушылардың нені білетіндігін және не істей алатындығын анықтау қажет.

Оқыту - мұғалімдердің оқушыларға жасаған сыйы емес, бұл құзіреттіліктер білім алу үшін оқушылардың өздері де оқу үдерісіне белсенді қатысуын талап етеді. Мұғалімдер, өз кезегінде, өзінің сабақ беруіне емес, оқушылардың оқу ептілігін дамытуға назар аударуы тиіс. Осы мақсатта мұғалім оқыту ортасын құру керек [1]. Осы орайда оқушылар арасында өзара түсіністік және ұжымдық қарым-қатынасты орнатып, оқушылардың сенімсіздіктерін жойып, мүмкіндіктерін арттыруға жол ашатын бірден бір тәсіл критериалды бағалау болып табылады.

Критерийлер - оқытудың міндеттерін жүзеге асыратын өлшемдер, атап айтқанда, оқушылар жұмыс барысында орындайтын іс-әрекеттер тізбесі. Критериалдық бағалау - бұл білімнің мақсаты мен мазмұнына сәйкес келетін, оқушылардың оқу-танымдық біліктілігін қалыптастыруға себепші болатын, айқын анықталған, ұжыммен шығарылған, білім процесінің барлық қатысушыларына алдын ала белгілі критериялармен оқушылардың оқу жетістіктерін салыстыруға негізделген процесс. Егер балаға оның белгілі бір деңгейге жеткендігін айтса, онда бұл оған үздік нәтижеге жету үшін не істеу керектігін түсінуге көмектеспейді; бұл ретте егер баламен бірге оның жұмысында мұндай бағалауға не әкелгенін және бағалау өлшемдерін түсіндіруге талдау жасаса, онда бұл балаға өзінің нәтижесін жақсарту үшін кейін не істеу керектігін түсінуге мүмкіндік береді [1, 16].

Критериалды бағалауды енгізудің мақсаты: мектепте оқыту сапасын жоғарылату, мектеп бітірушілердің білімін халықаралық стандартқа сәйкестендіру. Критериалды бағалаудың міндеттері: сабақтың әр бөліктеріндегі әр оқушының дайындық деңгейін анықтауға, бағдарламаға сәйкес оқу мақсаттарын орындау қабілеті, жеке оқушының даму жетістігін бақылауға, оқушының білім алу барысындағы қателіктері мен олқылықтарын айқындауға, әр түрлі жұмыс барысындағы алған өз бағасының әділдігіне көзін жеткізуге, оқу бағдарламасының тиімділігін саралауға, сабақ үдерісі мен білімнің меңгерілуі туралы оқушы мен мұғалім және ата-ана арасындағы кері байланысты қамтамасыз етуге [2].

Критериалды бағалаудың маңыздылығы сапалы нәтижеге әкелетін критерийлер құрастыруға, өз іс-әрекетін саралап және болашаққа жоспарлай алатын мәліметтер алуға, сабақ берудің сапасын арттыруға, оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқытудың әр тұлғаға арналған ауқымын жоспарлауға, бағалаудың әртүрлі әдістерін пайдалануға, оқу бағдарламасын қолжетімді ету үшін ұсыныстар енгізуімен байланысты [3].

Оқушылар үшін маңыздылық танымдық қабілеті мен ойлау деңгейін арттыратын оқытудың әртүрлі әдістерін пайдалануға, табысқа жетелейтін бағалау критерийлерін түсінуге, өзін және өзгелерді бағалау арқылы кері байланысқа түсуге, сыни ойлауына, еркін ойын айтуына, өзінің білімін көрсетуімен байланысты.

Қазақ тілі сабағында, өз тәжірибемде жоспарлы сабақтарға критерий құра отырып, берілген критерийлер арқылы мен оқушыларымның өзін-өзі бағалауда, бірін-бірі бағалауда олардың сабаққа деген ынтасының, өзіндік ойы, пікірі қалыптасқанын, есте сақтау қабілеттерінің, пайымдау, ажырату, жаңа бір ой түйю, бір-бірінің, мұғалімнің алдында жауапкершіліктері артқанын аңғардым. Оқушыларды бағалауда әділдік пайда болды, берілген критерийлер бойынша неге қол жеткізгендерін, нені білу қажет екендіктерін біліп отырды. Критериалды бағалау арқылы оқушылар өз деңгейлерін анықтай алды. Бұл олардың білім деңгейлерін көтеруіне ықпалын тигізді. Өзін-өзі бағалау мен өзара бағалаудың тиімділігі, бұрын тақтаға шығып, сабақ айтуға ұялатын оқушылар өздерін еркін ұстай бастады, сабаққа деген ынтасы артты, сенімділік пайда болды және олар бір-біріне көмектесе отырып және олар бір-бірін бағалау арқылы әділ баға қоя бастады.

Қорыта келсек, бағалауға деген көзқарасымызды өзгертсек, сабақтарымызға критерий арқылы бағалауды енгізіп, оқушыларымыздың тұлғалық бағытын белсенді позицияға бағыттасақ, тұлғаны өзіндік жауапкершілікке, нәтижеге жеткізу, ал оқушыларымыз әр сабақта белгілі бір нәтижеге жету барысында еңбектенсе, оқушы да, мұғалім де өз еңбектерінің табысын көре алады деп ойлаймын.

Қолданылған әдібиеттер:

1. Нұсқаулық (ІІІ негізгі деңгейге арналған) www.cpm.kz
2. Оқытудың нәтижелерін бағалаудың әдістемесі. Әдістемелік құрал, Орал қаласы 2012ж
3. Жаңа тұрпатты мұғалімнің кәсіби іскерлік сапалары Қазақстан мектебі журналы, №9 2014ж, Б.24.

П.Ғ.К., И.С. Өтебаев¹, Убайтжанова А.А.²

¹*Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті*

²*№8 орта мектеп, Ақтөбе*

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ЖАҢАРТУДАҒЫ БАСТАУЫШ БУЫНДА КЕЗДЕСЕТІН ҚИЫНДЫҚТАР МЕН ОНЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Білім мазмұнын жаңарту – білім беру бағдарламасының құрылымы мен мазмұнын, оқыту мен тәрбиелеудің әдістері мен тәсілдерін қайта қарастыру болып табылады. Ұлттық және жалпы азаматтық құндылықтарды бойына сіңірген, кез келген өмірлік жағдайда функционалдық сауаттылығы мен бәсекеге қабілеттілігін көрсете білетін тұлғаның үйлесімді қалыптасуына және зияткерлік дамуына қолайлы білім беру ортасын тудыру – жаңартылған білім мазмұнын енгізудің нәтижесі болуы тиіс.

Оқушыларды болашақ өмірдегі қиындықтарды еңсере білуге дайындау үшін жаңартылған білім беру мазмұнында қарастырылған маңызды мәселелер мыналар:

- нәтижелерге негізделетін білім беру бағдарламасы;
- педагогикалық тәсілдер;
- бағалау моделі;
- білімдерді функционалдық және шығармашылық қолдану;
- сыни ойлау;
- зерттеу жұмыстарын жүргізу;
- топта және жеке жұмыс істеу ептілігі.

Білім, білік дағдыларды оқушы бойында қалыптастыру, оқушы тұлғасын үйлесімді дамыту үшін қолайлы білім беру кеңістігін құру керек. Күнделікті білім беру үдерісі – оқу мақсаттарына жетуге және оқушыларда алынған білім мен дағдыларды кез келген оқу және өмір жағдайында шығармашылық пайдалануға дайындығын қалыптастыруға бағдарланған. Білім алушылардың күтілетін оқу нәтижелері жетістігін бағалау жүйесі білім беру мазмұнының ажырамас бір бөлігі болып табылады. Жаңартылған орта білім беруді енгізу кезінде білім алушылардың оқу жетістігін

критериалды бағалау жүйесі қолданылады.

Білім берудегі жаңғырту мен инновациялық үрдістердің жалғасуына ықпал етудің маңызды факторының бірі мұғалімнің кәсіби шеберлігі. Солай бола тұра «кәсіби шебер» түсінігіне пәндік, дидактикалық, әдістемелік, психология-педагогикалық білім мен дағды ғана емес, педагогтің жеке тұлғалық потенциялы, кәсіби құндылықтары да жатады. Мұғалім сабақ барысында әр-түрлі әдіс-тәсілдерді ұтымды, шебер қолданса, күтілетін нәтиже де сапалы болмақ. Мысалы, диалогтік оқыту және топтағы бірлескен жұмыс арқылы білімдерін жетілдіру оқушының сөздік қорын молайту, оқушы ойын ашық, анық айтуға төселдіру, қарым-қатынас жасай білу дағдыларын арттырады. Диалог барысында оқушылар күтілетін нәтижеге жету үшін күш-жігерін жұмсайды, ынталанады, ойларын бөлісіп, пікірлеседі, білімді бірлесіп алып, өз білімін толықтырады. Топтық жұмыс ішіндегі тығыз қарым-қатынас оқушыларды тығыз байланыста жұмыс жасауға жеткізеді. Сабақ барысында оқушылардың достығы нығайып, сабаққа деген жаңа көзқарастары қалыптасып, жаңа, тың идеялармен танысып, білімдерін жетілдіріп, жан-жақты дамуына мүмкіндік алады. Нәтижесінде оқушы жан-жақты, тілдік қоры бай, өзіне сенімді, тобының жанашары, өз ойын анық та, ашық айта алатын, өз көзқарасын тұрақты ұстай алатын тұлғаға айналады.

Жалпы бастауыш кластарда мұғалімдердің жаңартылған білім беру мазмұнында өткізіп жүрген сабақтарын бағдарлау, бағыттарын байқау мақсатында оқу жылының бірінші жартыжылдығында ашық сабақтар өткізу жоспарланып, нәтижелері бірлестікте талданды. Қорытындысында 3-кластар бойынша А.Сембиева, С.Ушкempiрова, М.Матжанова, Э.Сейітахметовалардың, 2-кластар бойынша Н.Исмурзина, 4-кластар бойынша Г.Қабдештің сабақтарында күтілетін нәтижеге жетудегі әдіс-тәсілдердің ұтымды тұстары болғандығын, жас маман Б.Елусизованың ізденуге, нәтижеге жұмыстануын байқауға болады. Жаңартылған білім беру нәтижелерге негізделетін білім беру бағдарламасы екендігін ескеретін болсақ, өткізілген сабақтар бойынша мұғалімдер әлі де болса бағалау түрлерін қолдану, диалогтік оқыту, сын тұрғысынан ойлауға жетелеу, топтық жұмысты, кері байланысты жетілдіруді жүйелемегендігі байқалды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр.

Жаңартылған білім беру мазмұнымен оқытылатын кластарға сабақ беретін пән мұғалімдерімен бірлесе отырып біршама жұмыстар атқарылды. Бастауыш буын бойынша жаңартылған білім беру мазмұны бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстарға әдістемелік көмек көрсету мақсатында зерделеу жұмыстары кезінде пән мұғалімдерінің жүргізіліп жатқан құжаттары мен оқу үрдісінде кездескен қиыншылықтары жөнінде сауалнама өткізілді.

Жаңартылған бағдарламаға көшкен кластарға сабақ беретін пән мұғалімдерінің пікірлерін сауалнама бойынша қорытындылайтын болсақ, бұл бағдарламаның тиімді тұстарының басым екендігін байқауға болады. Енді білім сапалары бойынша талдап көрейік.

Пәндер	2017-2018 оқу жылы II тоқсаны бойынша**	2018-2019 оқу жылы II тоқсаны бойынша	2017-2018 оқу жылы II тоқсаны бойынша сын жұмысы /диктант/		2018-2019 оқу жылы II тоқсаны бойынша сын жұмысы /бақылау/	
			сапа	үлгерім	сапа	үлгерім
Қазақ тілі	71	63,3	71,1	95,6	63	91,3
Әдебиеттік оқу	71,6	62,6				
Орыс тілі (Я2)	73	63,5				
Ағылшын тілі	67,8	59,7				
Математика	65,1	68,4	49,3	85,1	54,8	84,4
АКТ		84,8				
Жаратылыстану		72,5				
Дүниетану	69,8	68,8				
	69,7%	67,9%				

Кестеде көрсетілген жеке пәндердің сапасына тоқталсақ, өткен оқу жылының 2 тоқсанындағы жаңартылған бағдарламаға сәйкес емес кластардың сапасының жоғары екендігін, ал осы оқу жылының 2 тоқсанындағы сапаның төмен екендігін көруге болады. Ал 2-кестеде жалпы кластардың өткен оқу жылымен салыстырғандағы сапаның -11,1%-ға төмендегенін көреміз. Зерттеу барысында критериялды бағалаудың тиімді екендігінің дәлелін көреміз. Дегенмен, пән мұғалімдерінің математика пәні бойынша олқылықтарды атап көрсетсе де, салыстырмалы түрде сапаның жоғарылауын байқаймыз. Бірақ тоқсандық баға мен осы тоқсандағы сын жұмысының көрсеткішіне назар

аударайық. -16% айырмашылық бар, ал үлгерім -15,6% айырмашылық беріп отыр. Ендеше бұл пайыздар әлі де болса критериалды бағалаудың, кері байланыстың жүйелену керектігін талап етеді. Мұғалім жұмысының нәтижелілігі бағалау түрлерін әділ, шынайы қолдана білуде жатыр.

Жалпы жүзеге асырылып жатқан жұмыстарымыздың қорытындысы бойынша SWOT жасайық.

SWOT талдауы арқылы сыртқы факторлар мен қатар ішкі факторларды қамтиды. Ол яғни жағымды жақтары немесе әлді жақтары, жағымсыз жақтары не әлсіз тұстары, мүмкіндіктері мен

қауіп-қатерлері талданады.

Білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында

Жағымды жақтарына тоқталсақ:

- Мұғалімнің оқу мен оқытудың жаңа жүйесі жайлы меңгерген білімі.
- Мұғалімнің үйренген стратегиялары.
- Мұғалімдердің қолдарындағы ресурстар.
- Мұғалімдерде қалыптасқан біліктіліктер.
- Ең негізгісі мұғалімдердің өзгерсем деген ниеті мен кез келген мәселеге ойлана қарау керектігін түсінуі және т.б.

Қиындықтары не әлсіз тұстары:

- материалды-техникалық базаны тиімді пайдалану; Жаңартылған білім беру мазмұнын енгізуде АКТ-мен жұмыс істеу көзделген. Яғни, сабақ жоспарларында ресур ретінде видеоларға сілтемелер, интернет желісі бойынша дереккөздер, презентациялар көрсету, ActivInspire арқылы жұмыстар жүргізу жоспарланған. Оқулықтармен бірге электронды оқулықтар (дискілер) берілген, оны әр сабақта қолдану;

- критериалды бағалауды енгізуде оқушылардың бейімделу кезеңінің жүруі;

- критериалды бағалау жүйесіне байланысты ата-аналар тарапынан түсінбеушіліктердің туындауы;

- мұғалімдер қысқа мерзімді жоспар дайындауда ортақ тақырыптар жүйесін сақтау және тапсырмаларды құрастыру мен оқушылардың сабақтағы қызметін ұйымдастыруы;

- қысқа мерзімді жоспар дайындағанда мұғалімге саралай оқыту тәсілі мен оқушылардың жеке ерекшеліктеріне ерекше назар аудару;
- оқу материалы мен сабақтағы әрекет түрлерін мұқият іріктеп алу;
- тапсырмаларға сәйкес дескрипторлар құру;
- әр сабақтан кейін білім алушылар меңгере алмаған немесе түсінбеген жерлерін анықтау мақсатында сабаққа талдау (рефлексия) жасап отыру;
- ата-аналарға түсінік жұмыстарын жүргізу;
- кері байланыс жазу;
- өзара сабаққа қатысу.

Критериалды бағалау алғаш енгізілген оқу жылында кездескен осындай қиындықтарды қолдағы бар мүмкіндіктерді пайдаланып еңсердік. Осы қиындықтардан шығу бағытында жұмысымыз бір жүйеленіп келді деп ойлаймыз.

Мүмкіндіктері:

- Педагогтарға арналған порталда жүйелік-әдістемелік әдістемелік кешен порталында пән мұғалімдері үшін көптеген мәліметтер берілген, видеотоптамалар, таныстырылымдар, сабақ үлгілері ұсынылған.

Пәндер бойынша қалыптастырушы бағалау мен жиынтық бағалаулар жинағы арқылы бағалаулар берілген.

Оқыту семинарлары мен коучинг-сессияларына қатысу; Тәжірибе алмасу, туындаған мәселелерді шешуге бағытталған.

- Мектептегі мектеп үйлестірушінің жұмысы; Үйлестірушілердің негізгі рөлі бағалау жүйесін сапалы басқаруды, қалыптастырушы, жиынтық бағалауға қатысты үдерістер, рәсімдерді жүзеге асыруды, сондай-ақ, бағалау рәсімдерін іске асыруға қолдау көрсетуді қамтамасыз ету болып табылады. Пән мұғалімдері курстан өткен кезде оқу бағдарламасы, пәннің аясында жүргізіледі. Ал критериалды бағалау үрдісті жүргізуі, модерацияны жүргізу бақылау мектеп үйлестірушілер жүктеледі. Сондықтан пән мұғалімінде сұрақтар туындағанда, мектеп үйлестірушісімен бірге шешеді.

Ұсыныс:

- Оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жанартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу және өз білімдерін жетілдіруді үздіксіз жалғастыру;

- Жаңартылған білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасына үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АҚТ –ны қолдану, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу. Жаңа білім беру бағдарламасы сыни тұрғыдан ойлауға, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді (бірлескен оқу, модельдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары) үйрету екенін басшылыққа ала отырып, мектептегі іс-әрекетті зерттеу LS-ді жүйелі жүргізіп, нәтижесін шығарып отыруды жолға қою;

- критериалды бағалауды енгізуде оқушылардың бейімделу кезеңінің жүруі мен критериалды бағалау жүйесіне байланысты ата-аналар тарапынан түсінбеушіліктердің туындауын болдырмау мақсатында оқушылар мен ата-аналарға арналған коучинг – сессиялар жоспарлап өткізу;

- мұғалімдер қысқа мерзімді жоспар дайындауда ортақ тақырыптар жүйесін сақтау және тапсырмаларды құрастыру мен оқушылардың сабақтағы қызметін ұйымдастыруы, саралай оқыту тәсілі мен оқушылардың жеке ерекшеліктеріне ерекше назар аударуды;

- оқу материалы мен сабақтағы әрекет түрлерін мұқият іріктеп алуды;

- тапсырмаларға сәйкес дескрипторлар құруды;

- әр сабақтан кейін білім алушылар меңгере алмаған немесе түсінбеген жерлерін анықтау мақсатында сабаққа талдау (рефлексия) жасап отыруды;

- кері байланыс жазуды;

- өзара сабаққа қатысуды баста назарда ұстау және аталған кемшіліктерді жою мақсатында коучинг-семинарлар өткізуді мектеп тренерлері мен үйлестірушісіне жүктеу;

Қорыта айтқанда, жаңартылған білім— болашақтың кепілі. Үйренгеніміз де, үйренеріміз де көп Үнді халқының тарихи тұлғасы Махатма Гандидің «Егер сен болашақтағы өзгерісті байқағың келсе, сол өзгерісті уақытында жаса» деген ілімін негізге ала отырып, оқушы бойындағы қабілетті жетілдіріп, оқушыларды болашаққа жетелеп, жақсы істі бастадық.

Міржақып Дулатовша айтқанда: «Жалғыз сүйеніш, жалғыз үміт – оқуда. Теңдікке жетсек те, жұрттығымызды сақтасақ та, дүниедегі сыбағалы орнымызды алсақ та, бір ғана оқудың арқасында аламыз. Жақсылыққа бастайтын

жарқын жұлдыз – оқу. Надан жұрттың күні – қараң, келешегі – тұман». Өркениетті дамудың өзегі білім, ғылым, тәрбие екендігіне ешкімнің таласы жоқ.

Әдебиеттер тізімі:

1. ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.- Астана, 2010.
- 2.«Тәжірибедегі рефлексия» жалпы білім беретін мектептердегі педагогика кадрларының кәсіби даму бағдарламасы, кәсіби даму бағдарламасы, үлестірме материалдары.

Modern methods of teaching

Янкова Татьяна Михайловна

*учитель начальных классов высшей категории КГУ «Школа- комплекс
национального возрождения №17», г.Петропавловск, Казахстан*

Барановская Ольга Михайловна, Квасных Галина Сергеевна

СКГУ им. М. Козыбаева, г.Петропавловск, Казахстан

РОЛЬ ПРОЕКТНО – ПРОБЛЕМНОГО МЕТОДА В ФОРМИРОВАНИИ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧЕНИКА

В настоящее время процесс обучения связывают с деятельностным подходом к освоению новых знаний. Одной из разновидностей такого подхода является проектная и исследовательская деятельность. Главной целью является развитие личности, а не получение объективно нового результата.

Проектная деятельность - совместная учебно-познавательная, творческая или игровая деятельность, имеющая общую цель, способы деятельности, направленная на достижение общего результата. Основное назначение проектной деятельности в приобретении учащимися функционального навыка исследования как универсального способа освоения действительности, в развитии способности к исследовательскому типу мышления, активизации личностной позиции (т.е. самостоятельно получать знания, являющиеся новыми и личностно значимыми для конкретного учащегося).

Работа по созданию проекта проходит в 2 этапа.

I. Предварительный этап.

1) Анализ учебного программного материала (отбор тем для проектного метода обучения учителем (1, 2 классы), самостоятельный выбор тем (3, 4 классы).

2) Формирование групп учащихся для работы над проектом (1, 2 классы – группы формирует учитель, 3, 4 классы – по желанию учащихся).

3) Сбор материала (информации) по заданию учителя (1, 2 классы), 3, 4 классы – самостоятельно (использование Интернета, вырезок из печатных изданий, открыток, картинок, наклеек и т.д.).

II. Погружение в проектную деятельность:

1) Постановка проблемной ситуации на уроке в виде вопросов (например: «Что общего у снега, льда, пара, воды?», «Как связаны три состояния воды в природе?»).

2) Формулировка задачи (например, создайте мини-проект, в котором можно увидеть взаимосвязь между тремя состояниями воды в природе).

3) Использование материалов к уроку (весь материал, который учащиеся накопили в течение недели, лежит в конвертах или папках и готов к применению).

4) Работа в группах по созданию проекта (учитель задает временные рамки: 20 минут на создание проекта, 15 минут на выступление всех групп, по 3 минуты на каждую. В группах есть свой руководитель. Он организует работу, распределяет роли. В зависимости от темы и цели урока учитель может за несколько дней до занятия провести беседу с руководителями групп и направить их работу или предоставить им свободу действий).

5) Презентация проектов. Рефлексия (дети выступают с защитой своего проекта).

На доске размещен общий план выступления:

1) Что главное в мини-проекте? (Например, показать 3 состояния воды в природе, их взаимосвязь.).

2) Расскажи об этом.

3) Как вы готовили свой мини-проект в группе? (Что получилось? Над чем надо поработать? Какие возникли трудности?).

4) Для чего нужны эти знания?

5) Вопросы оппонентов. (Дискуссия. Выступающей группе задаются вопросы со стороны учащихся других групп.).

- Оценка результатов. (Все проекты на выставке в классе. Это могут быть схемы, рисунки на ватмане, объемные фигуры, поделки из бумаги, пластилина, комбинированные работы детей. Оценка проектов складывается из мнения жюри (учителя) и «общественного мнения» (всех учащихся). Дети голосуют только один раз за тот проект, который им больше понравился. За свой проект голосовать нельзя.)

Начальная ступень обучения закладывает основу формирования ключевых компетенций учащихся, которые продолжают свое существование и развитие в среднем и старшем звене школы.

Особенностью проектной и исследовательской работ в начальной школе является обучение детей элементарным приемам совместной деятельности в ходе разработки проектов и развитие личности. Значит, большинство видов работы должно представлять новую интерпретацию уже знакомых детям заданий. Нельзя ставить слишком сложные задачи, требовать охватить одновременно несколько направлений деятельности.

Таким образом, использование проектно – проблемного метода в начальной школе позволяет научить учащихся самостоятельному, критическому мышлению, работать в команде, выполняя разные социальные роли, размышлять, опираясь на знание фактов, закономерностей науки, делать обоснованные выводы, принимать самостоятельные аргументированные решения.

Литература:

1. Метод проектов в образовательном пространстве школы и вуза: метод. рекомендации / сост. С.Н. Бабина. – Челябинск: ЧГПУ, 1999. – 28 с.
2. Организация проектной деятельности обучающихся: Учебно-методическое пособие / Авт.-сост. А.М. Уколова – Курган: ИПК, 2005. С. 108.
3. Поливанова, К.Н. Проектная деятельность школьников / К.Н. Поливанова // М.: Просвещение, 2010. - 192 с.

**Mairash Duisengalieвна Kurmanbekova,
Sanimay Abdirakhimovna Yessenzholova**

*Almaty University of Power Engineering and Telecommunication named after G.
Daukeyev*

THE FORMATION OF READING SKILLS AT ENGLISH LESSONS

Annotation. The article touches upon the importance of reading skills formation in learning foreign languages. Its influence to speech activities like writing, speaking and listening is noticed in the article and it is given some ways of improving reading skills.

Key words: practical skill, reading, semantic and linguistic difficulties.

Reading is an independent type of speech activity that provides a written form of communication. It occupies one of the main places in terms of use, importance and accessibility. Reading as a practical skill involves obtaining certain information, which may relate to a wide variety of branches of knowledge. A large number of diverse texts allows us to satisfy the individual needs of students, increase the motivation for learning a foreign language.

A number of mental operations - observation, comparison, analysis, synthesis, accompanies Reading in foreign languages. In the process of reading, the imagination and attention of students develops, since understanding the text is associated with a guess and requires concentration of arbitrary attention.

Reading refers to receptive types of speech activity, since it is associated with perception (reception) and understanding of information encoded by graphic signs. In reading, a substantive plan (that is, what the text is about) and a procedural plan (how to read and voice the text) are distinguished. Reading is closely related to other types of speech activity. First of all, it is closely connected with writing, since both reading and writing use the same graphic system of the language. When teaching foreign languages, it is necessary to consider and develop these types of speech activity in conjunction.

Reading is associated with listening, since the basis of both is perceptual - mental activity related to perception (reception), analysis and synthesis. When listening, the listener perceives the sounding speech, and the reader perceives the written. When reading, as well as during listening, probabilistic forecasting is of great importance, which can be both verbal and semantic.

Reading is also associated with speaking. Loud reading (or reading aloud) is “controlled speaking”. Reading to oneself is an internal listening and speaking at the same time.

Mastering the reading technology is carried out as a result of pre-text, text and post-text tasks. Pre-text tasks are aimed at modeling the background knowledge necessary and sufficient for the reception of a particular text, at eliminating the semantic and linguistic difficulties of its understanding and at the same time at developing reading and writing skills, and developing a “comprehension strategy”. They take into account lexical - grammatical, structural - semantic, linguo-stylistic and linguistic and regional features of the text to be read.

In textual tasks, students are offered communicative settings that contain instructions on the type of reading (learning, orientation, viewing, search), speed and the need to solve certain cognitively-communicative tasks in the reading process. Trainees perform a series of exercises with text, ensuring the formation of skills and abilities corresponding to a particular type of reading. Post-text exercises are designed to test the reading comprehension, to control the degree of reading skills formation.

Let's discuss some teaching ideas of reading: The mind map. Controversial ideas and questions and everything that students want to know on this topic are listed in the “Want to Know” column. In the “Learned” column, students write down everything they learned from the text, placing answers in parallel to the corresponding questions from the second column.

Work with the text while reading. The purpose of the text phase is to understand the text and create its reader's interpretation (interpretation, evaluation).

The main task at this stage is considered to ensure full perception of the text. This is the stage of reflection at which students come into direct contact with the text using various meta-cognitive methods of understanding the text. The text stage includes tasks that students perform directly while reading. It is at this stage that communicative reading skills develop.

Stage tasks: Students read the text on their own for the first time with the installation to check their assumptions made before reading the text.

When reading the text again, students solve various communicative tasks:

- highlight informative information (who, what, where, when, how, why did something); choose a title to the text, fill in the blanks, find true / false statements, correlate pictures with sentences from the text, perform a logical rearrangement of sentences, divide the text into paragraphs, divide the text into semantic pieces; make up a plan of the text; define keywords in each part of the text; emphasize information unfamiliar to themselves and clarify the meaning of individual lexical units necessary for an accurate understanding of the information; establish links between parts of the text; re-read important parts of the text, asking themselves the question “What did the author want to say?”;

- they write out facts, quotes, characteristics of heroes from the text, interpret them;

- revise their initial considerations as new information becomes available.

Reception "Insert" is a marking of the text as it is read. It is used to stimulate a more attentive reading. While reading the text for the second time, they fill out the table, organizing the material. Already knew (V) Learned new (+) Thought otherwise (-) Have questions (?)

Students make short notes, keywords, and phrases. By filling out the table, students will have a mini abstract. After students fill out the tables, we summarize the results of the work in a conversation mode. If students have questions, then the teacher answers them, first finding out if any of the students can answer the question. This technique contributes to the development of the ability to classify, systematize incoming information, and highlight the new one.

“Learning Together” It is well known that it is easier to learn by teaching others. Mutual learning occurs in groups of 4-7 people. Everyone is given copies of the same text. Students take turns playing the role of teacher. After reading the paragraph, “teacher” does the following:

- Summarizes the content of the paragraph; He comes up with a question in the text, asks to answer it; Interprets what is unclear to others; Gives a forecast of the possible content of the next paragraph; Gives the task to read the next paragraph.

Work with text after reading. The purpose of this stage is to correct the reader's interpretation in accordance with the author's intention. Controlling the students' reading comprehension. This is the stage of reflection. At this stage, semantic reading techniques are aimed at preparing for monological and dialogical statements on this topic. Here it is necessary to use the content of the text to develop the skills of students to express their thoughts in oral and written speech.

Pondering, students ascertain the meaning, realizing in what way they came to it, analyze it. Thinking begins as an individual process (students compose questions, present the information they read in the form of a diagram) and ends with a discussion, a collective discussion led by a teacher. The main task at this stage is considered to provide in-depth perception and understanding of the text.

Stage tasks: - Conceptual (semantic) conversation on the text.

- A collective discussion of what has been read, a discussion. Relocation of reader interpretations (interpretations, ratings) of a work with an authorial position. Identification and formulation of the main idea of the text or the totality of its main meanings. Work with textbook materials, additional sources. Work with the title, illustrations. Discussion of the meaning of the title. Appeal of students to ready-made illustrations. Correlation of the artist's vision with the reader's view. Creative assignments based on any field of students' reading activity (emotions, imagination, understanding the content, art form (discussion, role-playing, presentation, opinion poll, writing, essay, resume, essay, poem)).

Nowadays English language plays a lot of roles in the modern era of globalization. Regardless of how one views English as a second language, globally, a lot of people are interested in acquiring English proficiency. One option for teaching English as a foreign language in university is using case study method.

What is a competence? In order to make students learn effectively and efficiently, a teacher has to perform a large number of activities inside and outside the classroom. The teacher is expected to possess a certain amount of knowledge, certain attitudes and skills, which is known as teacher competence. In other words, teacher competence includes "the right way of conveying units of knowledge, application and skills to students. Making sure all teachers have the essential competences they require in order to be effective in the classroom is one of the keys to raising levels of pupil attainment; and also case studies generally involve rich contextualization and a deep,

inductive analysis of data from a small set of participants, sites, or events in order to understand aspects of language learning or use. [1, p.20].

What is a case study? Case study is a very common and important approach in applied linguistics and many other academic and professional fields. Case studies are frequently qualitative and interpretive, but they can also be combined with or can include, quantitative analyses and other approaches to knowledge generation. There exist a number of definitions for the term «case study». As many researchers, we define «case study» as student-centered activities based on description of an actual situation, commonly involving a decision, a challenge, an opportunity, a problem or an issue faced by a person or persons in an organization. [1, p.31].

The changes of education system in Kazakhstan lead both teachers and students to be highly intelligent, extremely demanding and competitive in today's international area. The roles of teachers and schools are changing, and so are expectations about them: teachers are asked to teach in increasingly multicultural classrooms, integrate students with special needs, use ICT and case study method for teaching effectively. Furthermore, World Summit on Teaching noted that teachers need to help students acquire not only “the skills that are easiest to teach and easiest to test” but more importantly, ways of thinking (creativity, critical thinking, problem-solving, decision-making and learning); ways of working (communication and collaboration); tools for working (including information and communications technologies). It is not enough to be a good teacher with knowledge of English, teacher ought to hard work with concepts in each given exercise. The most effective technology in teaching English is case technology and case studies, that provides free-speaking practice within a realistic context. [2, p.11].

What is teaching with case method? The case method combines two elements: the case and the discussion of the case. A teaching case is a rich narrative in which individuals or groups must make a decision or solve a problem. Teaching cases provide information, but neither analysis nor conclusions. The analytical work of explaining the relationships among events in the case, identifying options, evaluating choices and predicting the effects of actions is the work done by students during the classroom discussion. [3, p.39].

Why is it important teaching using the case method? By engaging in the case, students apply the concepts, techniques and methods of the discipline and improve their ability to apply them. Case discussions bring energy and excitement to

the classroom, providing students with an opportunity to work with a range of evidence, and improving their ability to apply the vocabulary, theory and methods they have learned in the course. [4, p.45].

Thus, a large set of methods and techniques of reading teaching appears before the teacher, the choice of which should be guided by the purpose of the lesson, the type of text chosen for reading, as well as the stage of working with it.

Literature:

1.Mingazova FM, Formation of skills of semantic reading and working with text in English lessons

Vlasova E.B. The development of critical thinking in English classes. IIAS No. 3, 2010

2. Rogova G.V. Methods of teaching English. M .: Education, 1991.285 s.

3.Galskova N. D. Theory of teaching foreign languages. M .: Academy, 2004.

Багтов Т. Д., Ешенгазина Г.С.

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік Университеті

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ: ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ

Бүгінде инклюзивті білім беру мәселесі бүкіл әлемде өзекті. Қазақстанда бұл құбылыс да назардан тыс қалған жоқ. Бұл мәселе өзіне назар аударуды талап етеді, себебі туа біткен және жүре пайда болған даму кемістіктері бар балалар саны жыл сайын өсіп келеді. Мемлекет балалардың дамуындағы ауытқуларды ерте диагностикалау және ағзаның компенсаторлық қызметі есебінен осы ауытқуларды ерте түзету міндеттерін қояды. Білім беру жүйесі, өз кезегінде, мүмкіндігінше осы санаттағы балаларды жаппай балабақшаларда, жалпы білім беретін мектептерде, кәсіптік лицейлерде және жоғары оқу орындарында оқыту үдерісіне енгізуге тиіс.

Инклюзивті білім беру (фр. *inclusif*-лат. *include*-мен жасасам, қосамын)- бұл жалпы білім беруді дамыту процесі, ол барлық балалардың түрлі мұқтаждықтарына бейімделу тұрғысынан барлық үшін білімге қол жетімділікті білдіреді, бұл ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін білімге қол жеткізуді қамтамасыз етеді.

Мүмкіндіктері шектеулі балаларды әлеуметтендірудің қолда бар практикасы көбінесе клиникалық тәсіл шеңберінде қалыптасты, онда шектеулі мүмкіндіктер патология, дамудың бұзылуы ретінде қарастырылады, бұл өз кезегінде емдеуді, арнайы қызметтерді құруды көздейді. Бұл тәсіл, әлсіретеді әлеуметтік ұстанымын баланың қиындатып отыр оның неравный әлеуметтік мәртебесі. Бір жағынан, арнайы білім беру осындай балаларды әлеуметтік қорғаудың элементі болып табылады және оларға бір мезгілде емдеу мен оқыту мүмкіндігін береді. Екінші жағынан, арнайы білім беру, денсаулық мүмкіндіктері шектеулі балаларды мамандандырылған мектептерге, интернаттарға бөле отырып, адамдар кейіннен маргиналды мәртебелік позицияларды алатын қалыптасқан әлеуметтік құрылымды жаңғыртуға ықпал етеді.

Инклюзивтік білім беру балаларға бағытталған және барлық балалар — индивидуумдардың оқытудағы түрлі қажеттіліктері бар екенін мойындайтын жүйені дамытуға ұмтылады. Инклюзивті білім беру оқытудың әр түрлі қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін неғұрлым икемді болатын оқыту мен оқытуға көзқарасты әзірлеуге ұмтылады. Егер оқыту мен оқыту инклюзивті білім беруді енгізетін өзгерістер нәтижесінде неғұрлым тиімді болса, онда барлық балалар (ерекше қажеттіліктері бар балалар ғана емес) жеңеді.

Жалпы білім беретін мектепте, қалыпты дамып келе жатқан құрдастарының арасында оқыту ерекше білім беру қажеттілігі бар балаға өздерін достары, сыныптастары, ауладағы ұлдар мен қыздар сияқты қарапайым сезінуге мүмкіндік береді. Қоғамның мүмкіндіктері шектеулі балаларды білім алу, өз қабілетін, дарынын және ең бастысы дамыту, қалыпты балалармен қарым-қатынас жасау ортасы болу құқығынан айыруға құқығы жоқ.

Енді даму мүмкіндігі шектеулі балаларды жабық интернаттарға бермей, қарапайым балабақшалар мен мектептерді анықтауға болады. Бұл инклюзивті білім.

Олардың мәселелерін шешу жолдарының бірі — Инклюзивті идеяларды ілгерілету

Қазақстан 2008 жылы қол қойған Мүгедектердің құқықтары туралы Конвенцияда айтылған (қамтитын немесе интеграцияланған білім беруді қоса алғанда).

Қазақстанда инклюзивті білім беру тек алғашқы қадамдар жасайды, бірақ әлемнің көптеген елдерінде барлық мектептер дерлік инклюзивті.

Қазіргі уақытта Қазақстанда жергілікті бюджеттер қаржыландыратын 56 психологиялық-медициналық-педагогикалық кеңес жұмыс істейді. Нормативтерге сәйкес республикада мұндай ұйымдар 79 болуы тиіс. Аталған кеңестерге әдістемелік басшылық жасау Алматыда орналасқан республикалық психологиялық-медициналық-педагогикалық консультацияға бекітілген. Білім және ғылым министрлігінің деректері бойынша,

ағымдағы жылдың 1 қаңтарына елде мүмкіндігі шектеулі 149 246 бала тұрады, бұл Республиканың кәмелетке толмаған азаматтарының жалпы санының шамамен 3,15% - ы. Алайда, бұл статистика нақты жағдайды көрсетпейді, өйткені статистикалық деректерді тіркеу фактілері бар және керісінше, мұқтаж

балаларды есепке алмағанда. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына сәйкес 2020 жылға қарай инклюзивті білім беру үшін жағдай жасаған мектептердің үлесін олардың жалпы санынан 70% - ға дейін ұлғайту жоспарланып отыр. 2011 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін республика өңірлерінде тақырып бойынша дөңгелек үстелдер бағдарламасы жұмыс істейді. Инклюзивті білім беру: халықаралық тәжірибе және Қазақстанда жүзеге асыру жолдары Сорос Қазақстан Қорының қолдауымен Жалпы орта білім беру жүйесінің басшыларына арналған" Қазақстан-2050 "Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты" атты Қазақстан халқына Жолдауы. Ағымдағы кезеңде сайт базасында интернет-жоба іске асырылуда www.inclusion.kz Қазақстанда инклюзивті білім беруді дамытуда мүдделі тараптарды ақпараттық қолдау аясында [1].

ҚР БҒМ орта білім департаментінің директоры Н. Аршабековтың айтуынша, халықаралық ұйымдар Қазақстанда басқа Орталық Азия республикаларымен салыстырғанда инклюзивті білім беруді енгізу үдерісі өте белсенді жүріп жатыр. Әлеуметтік сауалнамалардың нәтижелері қазақстандықтардың 68% - дан астамы бұл балалар тезірек даму және қоғамға кіру үшін қарапайым ортада білім алуы тиіс деп есептейтінін көрсетті. Бірақ бүгінде мүмкіндігі шектеулі балалар үшін білім алу жолында кедергі болып табылатын жеткілікті проблемалар бар. Қазақстандық қоғам білім беру жүйесінің мүгедектігі бар балаларды қабылдауға дайын еместігін жақсы көреді. Ерекше балаға барынша қол жеткізу мақсатында ортаны жаңғырту қажет, арнайы жабдықтар қажет.

Жаңа жүйеде жұмыс істеуге қабілетті педагогикалық кадрларды даярлау мәселесі де өткір тұр. Қазір жылына мыңға дейін дефектолог мамандар шығарылады. Ең қуатты оқу, әдістемелік орталық Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті болып табылады. Мамандарды қайта даярлау ҒНПЦКП базасында жүргізіледі. Жақында Ақтөбе педагогикалық институтында кафедра ашылды

ақау. Олардың басты міндеті түзету педагогикасымен тәжірибе жүзінде айналысатындарды оқыту сапасы болып табылады. Бүгінгі күні балалар да 10-20 жыл бұрын әлем өзгеруде, біздің өмірімізге компьютер, жаңа байланыс құралдары берік кірді. Екі санаттағы балалардың ата-аналары да Балаларды бірлесіп оқытуға деген дұрыс қарым-қатынасты қалыптастыруға, қолдауға

мұқтаж. Дамыған елдердің тәжірибесі толыққанды инклюзивті топтар мен сыныптар ұйымдастырылуы мүмкін және ұйымдастырылуы тиіс екендігін көрсетеді, ең бастысы – олардың өмір сүруінің оңтайлы жағдайларын жасау, сондай-ақ осы гуманистік идеяны табысты жүзеге асыруды қамтамасыз етуге бағытталған ересек адамдарды ынталандыру.

Бұл мәселе біздің әлеуметтік ортаға белгілі физикалық ерекшеліктері бар адамдарды тарту жөніндегі қызметте ерекше өзекті болып отыр. Мүгедек ұғымы бастапқыда зиянсыз, біз бұл адамдарға өздері сенетін толық емес кешенді жазамыз. Олар үшін оқу, дамыту, спортпен шұғылданудың көптеген мүмкіндіктері жабылды. Қатардағы адамдардың мүгедектерге деген қарым-қатынасы түсінікпен және ақылмен ерекшеленеді. Біздің қоғамда бұл қарым-қатынас бала кезінен бастап дамиды.

Бұл проблеманы шешудің мүмкін нұсқаларының бірі Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді дамыту болып табылады.:

- * мүмкіндігі шектеулі балаларды білім беру үдерісіне тарту;
 - * мүгедек балаларды қазіргі заманғы қоғамға бейімдеу;
 - * мүгедек балалардың сенімді мінез-құлқына белсенді мінез-құлық орнату
- қазіргі қоғамда өзін позициялау;
- * өз кемшіліктерін абыройға айналдыра білу;
 - * қазіргі қоғамның шектеулі адамдарға қарым-қатынасының өзгеруі мүмкіндіктері бар.

Инклюзивті саясат-бұл құқықтық саясат, оның аясында ата-аналар мектепті таңдауға құқылы. Жақын шетелдерде және біздің елімізде жүргізілетін зерттеулер, қазір ата-аналардың барлығы өз балаларын жалпы білім беру жүйесіне бергісі келмегенін көрсетеді, өйткені әзірше қажетті жағдайлар арнайы білім беру жүйесінде ғана жасалғанын түсінеді [2, 31-б.].

Қазақстанда инклюзивті білім беруді енгізу жолындағы бірқатар шешілмеген проблемалар мен кедергілер бұрынғысынша қалып отыр:

- мүмкіндігі шектеулі балаларға дұрыс қарым-қатынас жасамау.
- арнайы дайындалған педагогикалық құрамның болмауы.
- материалдық-техникалық және әдістемелік жарақтандырудың төмен деңгейі

оқу орындарының.

- физикалық қол жетімділік бөгеті.

- мемлекеттік стандарттың қатаң талаптары.

Оқушылардың жетістіктерін бағалаудың кең түрленген жүйесін енгізу интеллектідегі даму нормасынан әртүрлі артта қалған балаларды жалпы ағынға қосуға мүмкіндік береді. Бастапқы кезеңде мемлекеттің басты міндеті ғылыми-педагогикалық қоғамдастық пен жалпы қоғам арасында ақпараттық-ағарту жұмыстарын жүргізу болып табылады. Нормативтік-құқықтық базаны, оқыту материалдарын құру, оқытушылар құрамын даярлау, инклюзивті білім беруді енгізудің отандық және шетелдік тәжірибесін зерделеу Қазақстанға оқытудың сауатты жүйесін біртіндеп құруға мүмкіндік береді.

Мамандар инклюзивті білім беру жүйесін жоспарлы дамытуды қолдайды

білім беру. Бұл ретте олар арнайы мектептерді толық жабу және мүмкіндігі шектеулі балалардың барлығын жалпы білім беретін мектепке ауыстырудың мүмкін еместігін атап өтеді[3, 67 б.].

Кейбір адамдарда инклюзивті білім беру жүйесі Қарапайым балаларды оқыту сапасының төмендеу мүмкіндігінен қауіптенеді. Алайда, мамандар инклюзия білім беру процесінің барлық қатысушыларын қанағаттандыра отырып, жоғары сапалы білім беруге шақырды. Болашақта ҚР Білім беру жүйесіне инклюзивті білім беруді енгізу жөніндегі бағдарламаны іске асыруды дұрыс ұйымдастырғанда, жоғарыда аталған процестің барлық қатысушылары үшін оң нәтижелер береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. РИА Новости
<http://ria.ru/spravka/20120903/741880407.html#ixzz2QVPzLEbE>
2. Статъя «Инклюзивное образование: реальный опыт, проблемы, перспективы»
авторы: зам.директора по УВР Кузгибекова Г.М., учитель начальных классов Кулешова Т.В. СОШ № 51 г. Караганды.31с.
3. Д.Митчелл. Эффективные педагогические технологии специального и инклюзивного образования. РООИ «Перспектива», 2011.с.67.

Турсунова Г.К.

КММ «Көзі кеміс балаларға арналған облыстық арнайы №1 мектеп-интернаты», Қарағанды, Қазақстан Республикасы

КӨЗІ КЕМІС БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Сабақ беру үйреншікті жәй ғана емес,

ол жаңадан жаңаны табатын өнер

Жүсіпбек Аймауытов

Білім беру жүйесінің басты максаты: ұлттық және адамзаттық мәдени құндылықтар негізінде жеке тұлғаның қалыптасуына қажетті жағдай жасау. Ал оқу үрдісінде оқушының денсаулығын сақтау – ең бір көкейкесті мәселе болып тұр. Өйткені, денсаулық – баға жетпейтін жалғыз ғана асыл дүние. Ал көз – жанның айнасы, сол себепті, біздің мектептің өзіндік ерекшеліктерін есте сақтап, білім беру үрдісін заманауи талаптарға сай іс жүзіне асыруымыз міндет.

Көз жанарларынан кем балаларды оқытып, тәрбиелеуде, әр баланың жеке қасиеттеріне, психологиялық дамуына, қабілеттеріне, көру мүмкіндіктеріне қарап, терең үңілмей білім берудің жүйелі ұйымдастырылуы жеңіл емес. Осы орайда, көру қабілеті шектеулі балаларға білім беріп тәрбиелеу барысында ұстаздың өз ісінде үлкен шеберлігін, баламен жете түсінісе алатындай үлкен еңбегін қажет етеді. Ол үшін мектеп дәрігерімен, мектеп мамандарымен және ата-анасымен қарым-қатынас өте тығыз болуы тиіс. Олармен кеңесе отырып және әр оқушыны жеке зерттей отырып түзете білім беру жоспарын құрамыз. Көздері көрмейтін және нашар көретін балаларға білім беру үшін, алдымен білім беретін мектептегі педагогтарда оларды оқыту үшін арнайы дағдылар мен икемділіктердің болуы шартты.

XXI ғасырда ақпараттанған қоғам қажеттілігін қанағаттандыру үшін білім беру саласында компьютерлік техниканы, интернет, компьютерлік желілерді, электрондық және телекоммуникациялық құралдарды, электрондық оқулықтарды оқу үрдісіне тиімді пайдалану арқылы білім сапасын арттыру керек.

Білім берудегі жаңғыртуды ақпараттық және коммуникациялық технологияларсыз елестету мүмкін емес. Осы салада мұғалімдерге қойылатын талаптардың бірі – оқытудың жаңа технологияларын меңгеру. Аса қажетті технологиялардың бірі – ақпараттық - коммуникациялық технологияларды пайдалану. АКТ - ны игеру қазіргі заманда әрбір жеке тұлға үшін қажетті шартқа айналды. Соның ішінде арнаулы мектептерде білім беруді ақпараттандыру – ұстаздардың педагогикалық тәжірибесіне білім беру және түзету үрдісіне арналған жаңа әдістемелік әзірлемелер мен мүмкіндіктерді кеңінен енгізуге және инновациялық идеяларды іске асыруға жол ашады.

АКТ құралдары – микропроцессорлық негізінде қызмет атқаратын, ақпаратты таратудың жаңа құралдары мен жүйелері, ақпаратты жинақтау мен олардың қорын жасау, сақтау мен өңдеу, оларды жан-жақты таратуды, одан қалды компьютерлік жүйелердің ақпараттар қорына енуі қамтамасыз ете алатын программалық, программалық-аппараттық және техникалық құралдар мен құрылымдар. Бұл құралдарға қоса көру қабілеті бұзылған оқушы диагнозының ерекшелігіне байланысты сабақ өткізу барысында АКТ-дың «тифложабдықтарын» пайдаланамыз. Мүлдем көрмейтін оқушылардың басты құралы бұл жазу приборы, грифель және алты нүктелі бедерлі Брайль әліпбиі. Сонымен қатар, көздері нашар көретін балаларға арналған үлкейткіш құрал; Брайль оқулығы мен үн таспасы; көрмейтін балаларға арналған Брайль дисплейімен жабдықталған арнаулы компьютер-принтер және Брайль пернетақтасы; көрмейтін балаларға арналған ұялы телефондар; ерекше сұранысқа ие балаларға арналған электронды оқулық; тифломагнитофон; даналық әліппесі т.б. Бұл жабдықтар қазақ тілі сабағында оқу үрдісін жеңілдетіп қана қоймай, сонымен бірге оқушының да көптеген қабілеттерін дамытуға жол ашады:

оқушы назарын еріксіз түрде сабаққа тартады;

сабаққа деген ынтаны мен қызығушылықты арттырады;

мәселелерді шешу жолдарын іздестіру арқылы танымдық қабілетін дамытады;

логикалық ойлау қабілетін дамытады;

естігені бойынша ой қорытуға жетелейді;

қалдық көз жанарларын сақтауға көмектеседі;

қоғамдағы өз ұстанымдары жайлы ой-өрісін кеңейтеді.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың бірі – интерактивті тақта, мультимедиялық және онлайн сабақтары. Оның мүмкіндіктері төмендегідей:

сабақ кезеңдерінде уақытты үнемдеуге көмектеседі;

дайындалған материалды қайта-қайта тыңдауға мүмкіндік береді;

ерекше сұранысқа ие баларға әлеуметтік ақпарат алуға көмектеседі;

дамыта оқыту тапсырмаларын жасау мүмкіндігі мол;

дыбыс сапасын сақтауда және қызықты фрагменттерді немесе бейнелерді экранда үлкейту мүмкіндігіне ие.

Келешек ұрпақты заманауи үрдістердің залалды әсерлерінен сақтап, пайдалы тұстарын өз жұмысымызда пайдаға асыру үшін интернет желісін қазақ тілі сабақтарында кеңінен пайдалануға тырысамыз. Өз сабақтарымызда ғаламтор желісін пайдалану формалары: онлайн режимде сабақтар өткізу, онлайн режимдегі тапсырмаларды орындау, әртүрлі деңгейдегі онлайн олимпиадалар мен байқауларға қатынасу, мәліметтер қоры ретінде пайдалану.

Бірақ та көру қабілетінде бұзылыстар бар оқушыларға АКТ-ны қолданғанда «Зиян келтіріп алма!» деген өсиетті естен шығармауымыз керек. Сондықтан, компьютерлік оқыту бағдарламаларын қолданғанда мұғалімдер де, ата-аналар да уақытқа шектеу қоюды ұмытпауы керек.

Қорыта келгенде, ақпараттық технологияның тиімділігі – оқушылардың білім олқылықтарына үнемі зерттеу жасап, түзету жұмыстарын жүргізуге пайдасы бар екендігі анықталды. Қазіргі заманның даму қарқыны мұғалімдер шығармашылығын жаңаша, ғылыми-зерттеу бағытында жаңа технологияны меңгеру оқу–тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Жалпы педагогика - М.Жұмабаев, 2009
2. Электронды оқыту жүйесінің тұжырымдамасы – Астана, 2014

Sarsekeyeva Zh.Ye., Tyurina D.V.

Karaganda State University named after academician E.A. Buketov

ACTIVATION OF SPEECH ACTIVITY OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN

Speech plays a very important role in our lives. A person's speech is an indicator of his intellect and culture. At the younger schoolchild, along with the educational, gaming is the most common - speech activity. Without it, no other is possible, it precedes, accompanies, and sometimes forms, forms the basis of activity. It is important for a modern person to be able to express his opinion, to defend his point of view, observing speech and ethical-psychological rules of behavior. The activation of speech activity is an important task of learning the language, starting with the first days of schooling.

At the stage of primary education, pupils begin to master the norms of oral and written literary language, learn to formulate their thoughts, monitor their correctness, accuracy, expressiveness. Speech is the activity of a person who uses language for the purpose of communication, expression of emotions, the design of thoughts, knowledge of the world around him, planning his actions. Speech means both the process itself (speech activity) and its result (speech texts, oral and written) [1].

There are two types of speech: internal and external. Internal speech is a voiceless speech, a «speech for yourself», a linguistic design of a thought without its statement; devoid of clear grammatical forms. Younger schoolchildren are taught to use this speech, for example, to read «to yourself», to think about what to tell, to prepare a story. Such training improves the quality of external speech, improves speech skills. External speech - speech delivered and perceived by ear, «speech for others» [2].

External speech is divided into four types:

1. Speaking is an expression of thought in an acoustic code, with the help of sounding complexes - words, their combinations.
2. Listening is an auditory perception of the acoustic flow sent to the speaker and its understanding, i.e. checking with semantic, phoneme almighty standards accumulated in the memory earlier.

3. Writing is an expression of thought in graphic code.

4. Reading is the visual perception of a graphic series written or printed, and its understanding, i.e. the correlation of graphic complexes (words, their phrases) through their phonemous composition with the standards stored in memory.

The first pair of speech - speaking and listening - is combined under the name of oral speech, the second pair - writing and reading as written speech. These types of speech differ not only in the mechanisms of generation, but also in external characteristics: oral speech improvised, instantaneous, situational, has a small volume of sentences, written speech is deliberate, prepared, verified, large volume offers [3].

The result of external speech is speech activity. Speech activity is a type of activity characterized by a substantive motive, purposefulness, consists of several successive phrases - orientation, planning, implementation of the speech plan, control [1].

M.R. Lviv distinguishes the following levels of activation of speech activity:

1. The pronunciation level involves working on voice data, on washed and emotional intonations, on diction, on orthoepic norms. Pronunciation work of junior schoolchildren is planned in directions: technique, spelling, intonation. The first direction at the pronunciation level is the work on the technique of speech, which is understood as the result of proper breathing, clear diction: speech is assimilated when the ability to control the muscles of the speech apparatus is acquired. There is a physiological and speech-like breath. In life, breathing is involuntary; it proceeds with uniform acts of inhalation and exhalation of equal duration, which is shared by the roller stop. In the course of reading aloud and speaking ordinary physiological breathing is not enough, in this case there is a speech breath - the process is manageable, arbitrary. This arbitrariness provides a fairly quick breath, carried out on pauses, a brief delay in air and the slow output required for the free natural pronunciation of a group of words. In the initial stage of mastering the speech breathing involved will and consciousness, as a result this process gradually becomes involuntary. Equally important task in working on the technique of speech is to improve the dictionary skills of learners, which is to educate the purity and clarity of the pronunciation of individual sounds, syllables, words, phrases.

2. The lexical level involves the work of enriching the vocabulary (assimilation of new words and meanings), activation of vocabulary. Possession of the word implies

knowledge of its semantics, the area of use. The best source of enrichment of the dictionary is live communication, speech, oral and written, literature: the word in the text is always as if highlighted semantically and artistically.

3. The grammatical level puts forward the mechanism of building syntax structures: phrases and sentences.

4. The level of the text. The text is defined as «verbal work», «sentence sequence», the product of speech. The following types of text exercises are accepted in the practice of primary school: oral retelling of the read, memorization of poems and their expressive reading; describing their observations; written presentation of exemplary texts; essays on a given or chosen topic, on paintings, on a plan, according to a given plot scheme; improvisations: proverbs, riddles, life stories; reviews of what you've read.

Thus, systematic work will ensure the effective activation of speech activity. Good knowledge of speech activities is a condition of successful educational activity at the further stages of learning.

References:

1. Antonova E.S., Bobrova S.V. Methods of teaching the Russian language (primary classes). – M., 2010. – 448 p. (In Russian)
2. Lviv M.R. The method of development of speech of younger schoolchildren. – M., 1985. – 176 p. (In Russian)
3. Lviv M.R. The method of teaching Russian in primary classes. – M., 2004. - 464 p. (In Russian)

Sarsekeyeva Zh.Ye., Shipilova Ye.A.

Karaganda State University named after academician E.A.Buketov

TASKS OF EDUCATION IN MODERN UNIVERSITY

The effectiveness and quality of education depend on the interaction of learning and education processes and, in turn, on their effectiveness and quality. Student age is a period of active formation of personality, awareness of oneself and the established personality, and a citizen of the country, and a competent specialist.

Therefore, it is so important not to miss this time, carrying out in higher education support in the development and formation of the personality of each student. And, first of all, this can contribute to a well-built process of education of students. In this case, the University becomes the center of creating an educational environment, provides full conditions for creative, scientific, physical development of the individual as an alternative to the manifestation of antisocial and antisocial behavior.

The process of education in the University goes in two directions: through the educational process - during classroom lessons; through extracurricular work-in the free time of the student and teacher. The purpose of these directions should be uniform-education of the modern highly skilled expert. To do this, you need to have an idea of what a modern specialist should be.

How should his personal and professional qualities relate, how to form them and who should form them, i.e. a new modern system of education of the student, a new concept is needed. Based on fundamental values, the University team forms an educational environment and becomes a cultural, educational, scientific, professional, youth center for future specialists. The Central direction here is not deideologization, but a new ideology – what values to Orient young people, on what achievements of their country to educate them.

Under the education of students should be understood purposeful activity of teachers focused on creating conditions for the development of spirituality of students on the basis of universal and national values; assisting them in life self-determination, moral, civil and professional development; creating conditions for self-realization of the individual. The purpose of education of students at the University should be

considered a versatile development of the personality of the future competitive specialist with higher professional education, possessing high culture, intelligence, social activity, qualities of a citizen-patriot.

The main task in educational work with students should be considered the creation of conditions for the disclosure and development of creative abilities, civil self-determination and self-realization, harmonization of the needs of students in intellectual, moral, cultural and physical development [1].

Goals of higher education: humanization of education-education as a process of formation of values, the statement of universal and moral values; self-education of students through the established system of relationships; the formation of democratic foundations of the University; socio-cultural cooperation of the student's personality and the University community; integration of students, corporate community of students, teachers and all departments; psychological and pedagogical support; competent and systematic assistance to the student in the development of his life views and skills; expanding the horizons of future specialists; familiarity with the wealth of national and world history and culture, the development of communicative foundations.

Based on the foregoing objectives of the learning process in higher education institution it is possible to allocate some directions of activities of the University to achieve these goals: a set of measures for moral and ethical education of students; the relationship of educational process with scientific and educational work; providing the training focus on raising the students' personal, civil and professional qualities, the interests of personality, society, etc. It is well known that radical changes in educational practice are possible only with the systemic nature of thinking and actions of participants in the pedagogical process.

Many teachers began to apply a systematic approach in the organization of their activities, which led to the establishment in broad practice of this pedagogical phenomenon and the educational system. Its presence in the educational institution allows to solve more effectively the questions connected with training of specialists, and to be more competitive in the sphere of educational services.

The education system can no longer be only a desirable addition to the educational process, in modern conditions it is the most important condition for the functioning of an educational institution that performs a consolidating role. That is why

the creation of an educational system should be the main task in any educational institution [2].

Here are the following aspects: the essential features of the educational system (certainty philosophical issues; quality of pedagogical conditions (comfort of students and staff); self-actualization; cultural basis of content of education; the presence of a socially meaningful environment; innovation, development of contacts with other educational institutions; the presence of self-government; contemporary content of education. The content of the educational system: goals and objectives of pedagogical activity; pedagogical ideas; system-forming type of activity; dominant component; modern content of education; models of specialists. Thus, the basis of education should be dialectical worldview, humanistic approaches formulated in the world and domestic science [3].

References:

1. Podlasie I.P. Pedagogy. - Moscow: VLADOS, 2004. - 574 p. (In Russian)
2. Nesterova I.F. Actual psychological and pedagogical problems of training and education in school and University. - Tver: publishing house of Tver.University press, 1994. - 149 p. (In Russian)
3. Sarsekeyeva Zh.Ye., Moskaleva A.S., Yalinskaya A.E., Zubareva N.V., Prokhorova O.A., Palma A.G. Actual problems of the education of primary schoolchildren in the Republic of Kazakhstan // International Journal of Applied and Fundamental Research. - 2016. - No. 4. - Part 2. - P. 474-478. <http://applied-research.ru/ru/article/view?id=8998> (In Russian)

К.е.н. Галицька Е. В., Донкоглова Н. А., Плахотник Ю. С.
Національний університет «Києво-Могилянська академія», Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Початковим відправним етапом будь-якого дослідження є збір інформації, зокрема, за допомогою проведення спеціально організованих спостережень. Цей метод широко використовується у дослідженнях різних суспільних явищ і процесів. Наприклад, під час психологічного взаємовпливу людей в процесі спілкування; колективного обговорення проблем; вивчення впливу лектора (викладача) під час лекції, бесіди, семінару; модератора в процесі ведення дискусії, дебатів тощо. Також можна отримати цікаву інформацію про людину: манери її поведінки, особливості її характеру, стиль взаємовідносин з іншими людьми.

Неодноразово автори проводили спостереження, зокрема, способом опитування думок, мотивів, оцінок, які реєструвались як зі слів респондентів, так і у формі анкетування. Опитування засвідчили необхідність дотримування певних вимог при формулюванні запитань анкет. Вони мають бути однозначними, простими, зрозумілими. При організації масових анкетних обстежень доцільно використання закритого (з певним набором відповідей) і напівзакритого типу (з переліком готових відповідей, а також вільного рядку для самовизначення). При необхідності можна використовувати і запитання відкритого типу, коли опитуваний самостійно формулює відповідь. Запитання закритого та напівзакритого типу дозволяють отримати адекватні відповіді, формалізувати, нагромаджувати та кількісно обробляти їх.

Для дослідження чинників впливу на імідж викладача вищої школи було розроблено спеціальну анкету [1, 2, 3, 5].

АНКЕТА

Опишіть як повинен виглядати викладач вищої школи?

2. Чи має для Вас значення якої статі викладач?

- Так - Ні

3. Які найважливіші три характеристики повинні бути притаманні викладачу вищої школи?

а) _____

б) _____

в) _____

4. Чи важливо для Вас наявність у викладача наукового ступеня та звання?

- Так - Ні

5. Чи має значення для Вас наявність власних наукових статей, посібників та підручників у викладача?

- Так - Ні

6. Чи важливо для Вас, щоб викладач був практиком?

- Так - Ні

7. Чи звертаєте Ви увагу на те, як викладач спілкується з іншими викладачами та студентами?

- Так - Ні

8. Чи важливо для Вас, щоб викладач використовував новітні технології?

- Так - Ні

9. Чи звертаєте Ви увагу на те, як викладач відповідає на питання студентів?

- Так - Ні

10. Чи важливо для Вас коли є контакт з викладачем в соціальних мережах?

- Так - Ні

11. Який метод викладання лекції для Вас є найбільш продуктивним?

а) традиційна лекція

б) інтерактивна лекція

в) проблемна лекція

г) візуалізована лекція

г) спільна лекція

д) лекція-прес-конференція

12. Який вид проведення семінарського заняття є більш продуктивним?

а) семінар -запитання і відповіді

б) семінар -розгорнута бесіда

в) семінар -конференція

г) семінар - “мозковий штурм”

г) доповідь -дискусія

13. Який зовнішній вигляд викладача більше імпонує Вам?

а) діловий

б) сучасний

в) класичний

14. Чи звертаєте Ви увагу на те, як викладач реагує на протилежну думку?

- Так

- Ні

15. Чи звертаєте Ви увагу на манери викладача?

- Так

- Ні

16. Чи відповідає Вам викладач на Ваші запитання, якщо Ви зустріли його за стінами академії?

- Так

- Ні

17. Чи важливо для Вас коли викладач під час навчання використовує гумор або історії з власного життя?

- Так

- Ні

18. Укажіть Вашу стать:

а) чоловіча

б) жіноча

Поряд з анкетуванням, іноді після обробки анкет, виникає необхідність проведення інтерв'ювання – виявлення позицій (ставлення) респондентів щодо кількісних чи якісних характеристик явищ або процесів. При проведенні зазначеного дослідження виникла потреба в з'ясуванні таких питань:

✓ В чому полягає пріоритетність викладачів-практиків?

✓ Які інформаційно-комунікативні технології найбільш ефективні в освітньому процесі?

✓ З чим пов'язана визначена Вами пріоритетність тих чи інших видів лекційних занять?

✓ З чим пов'язана визначена Вами пріоритетність тих чи інших видів семінарських занять?

✓ До чого може призвести неадекватна реакція викладача на протилежну думку?

✓ На що звертають увагу респонденти під час спілкування викладача з колегами чи студентами?

✓ На що звертають увагу респонденти при відповідях викладача студентам?

✓ Чому так необхідно спілкування з викладачем в соціальних мережах?

В процесі дослідження, схожому на дане, застосовують номінальну шкалу обробки ознак. Для числового вираження якісних характеристик здійснюють їх оцифрування («1» – наявність ознаки (відповіді), «0» – її відсутність). А для узагальнення інформації щодо окремих складових, щоб проаналізувати структуру (склад) за певною ознакою використовують відносні величини (частки). Вони визначаються відношенням розмірів окремих складових цілого до загального підсумку і виражаються простим чи десятковим дробом або процентом. Наприклад, частка становить $\frac{1}{4}$, або 0,25, або 25% загального обсягу. Сума всіх часток дорівнює одиниці або 100% [4, с. 26].

Узагальнена підсумкова оцінка проведеного дослідження повинна міститись у висновках. Необхідно зазначити, при виконанні яких наукових робіт та при викладанні яких дисциплін будуть використовуватись результати дослідження.

Література:

1. Галицька Е.В., Донкоглова Н.А. Імідж ділової людини та чинники впливу на його формування. // Наукові записки НаУКМА – 2011. – С. 12-16.

2. Галицька Е.В., Буй Т.Г., Донкоглова Н.А. Методика викладання фінансово-економічних дисциплін: Навчально-методичний посібник. – К.: НаУКМА – 2015. – 68 с.

3. Єріна А.М., Пальян З.О. Теорія статистики: Практикум – 7-ме вид., стер. – К.: Знання, 2009. – 255 с.
4. Єріна А.М., Захожай В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури. – 2004. – 212 с.
5. Федулова Л.І. Методика викладання економічних дисциплін: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.]. – Миколаїв: Іліон, 2011. – 372 с.

Social pedagogy

К.п.н. Ніколенко Л.М., Власова Є.Р.

Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, Україна

БУЛІНГ ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА

Психологічне насильство, на жаль, дуже багатогранне явище. І булінг є одним з його різновидів. Морально тиснути на дітей можуть не лише дорослі, а й однолітки: сусідські діти, знайомі, інколи навіть ті, кого дитина вважає друзями, але найчастіше агресорами стають однокласники, адже недарма булінг називають «шкільним насильством» – він найбільш розповсюджений саме у межах шкільного середовища.

Проблему булінгу досліджують такі науковці, як М. Бородаєва, Л. Нечипорук, О. Ожйова, О. Шуміло та інші. Однак, булінг є відносно новим поняттям і проблема шкільного насильства тільки нещодавно почала активно входити в коло інтересів різних науковців, а особливо педагогів.

Законодавство України визначає булінг як цькування, тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [2].

Норвезький психолог Д. Ольвеус започаткував загальновживане визначення булінгу. Він зазначає, що булінг – це навмисна, систематично повторювана агресивна поведінка, що ґрунтується на нерівності соціальної влади або фізичної сили [1].

Л. Лушпай в своїх наукових роботах зазначає, що булінг є сукупністю соціальних, психологічних і педагогічних проблем, які охоплюють процес тривалого фізичного чи психологічного насилля з боку індивіда або групи стосовно індивіда, що не може захистити себе в певній ситуації [4].

О. Морозов, Д. Булда та М. Бородаєва визначають булінг як агресивне переслідування одного з членів колективу іншими членами колективу. Типовими ознаками булінгу можуть бути систематичність (повторюваність); наявність таких сторін, як кривдник (булер), постраждала особа (жертва), спостерігачі (за їх наявності); дії чи то бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди [5].

Тобто учні піддаються булінгу, якщо вони регулярно стають об'єктом агресивної поведінки інших учнів із метою навмисного заподіяння шкоди чи дискомфорту за допомогою фізичного контакту, словесних образ, побиття або психологічної маніпуляції.

Необхідно наголосити на тому, що булінгу можна «навчитися»: стати агресором або стати жертвою. Ця думка є провідною у роботах Ю. Савельєва, який вважає, що загрозливих масштабів булінгу можна було б уникнути, якби школярі не бачили моделей жорстокої поведінки серед дорослих, у ЗМІ, сім'ї, групі однолітків тощо [6].

Проаналізувавши вищевказані та інші наукові джерела, ми дійшли висновку, що зазвичай жертвою булінгу вибирають тих, у кого є будь-яка відмінність від однолітків: особливості зовнішності, манера спілкування, поведінки, фізичні вади; діти, які погано адаптовані у певному конкретному колективі (вони недостатньо комунікабельні, невпевнені у собі, імпульсивні).

Однак, найвразливішою категорією у цьому плані виявляються діти з особливими освітніми потребами (з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату; хворобами нервової системи; затримкою психічного розвитку, інтелектуальними порушеннями, складними порушеннями мовлення (у тому числі з дислексією); іншими складними порушеннями розвитку (у тому числі з розладами спектру аутизму [3])). І з огляду на процеси інтеграції цих дітей у загальноосвітнє середовище, розпочаті в системі освіти України, проблема булінгу набуває особливої гостроти й ваги.

У шкільному середовищі дитина проводить більшу частину свого часу, і відправляючи свою дитину до школи, батьки бажають бути впевненими у її безпеці, у тому, що її зрозуміють та підтримають. А в разі систематичного цькування не може бути мови про безпечне перебування у навчальному закладі, а відповідно, і про сприяння всебічному гармонійному розвитку особистості та її самореалізації.

Булінг, як і будь-який різновид психологічного насильства, негативно впливає на психіку дитини та її майбутнє. У зв'язку з цим вважаємо за потрібне у майбутньому розробити методи та форми роботи зі школярами щодо попередження булінгу і ввести їх у комплексну програму з профілактики психологічного насильства над дитиною.

Література

1. Olweus D. Bullying at school: what we know, what we can do [Електронний ресурс] / Olweus D. – Malden, MA: Blackwell Publishing, 1993. – Режим доступу: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/pits.10114/abstract> .
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Закон України «Про затвердження Переліку деяких категорій осіб з особливими освітніми потребами» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/>
4. Лушпай Л. І. Шкільний булінг як різновид суспільної агресії [Електронний ресурс] / Л. І. Лушпай // Наук. зап. [Нац. ун-ту «Острозька академія»]. Сер. :Філологічна. – 2013. – Вип. 33. – С. 85–88. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Nznuoaf_2013_33_28.pdf
5. Морозов. О. А. Особенности буллинга и моббинга в России / О. А. Морозов, Д. А. Булда, М. В. Бородаева // Актуальные проблемы авиации и космонавтики. – 2010. – №6 – С. 262-263.
6. Савельєв Ю.Б. Виключення та насильство: чи існує булінг в українській школі? / Ю.Б. Савельєв, Т.М. Салата // Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота / Національний університет «Києво-Могилянська академія». Наукові записки. Т. 97. – К. : Аграр Медіа Груп, 2009. – С. 71 – 79.

MUSIC AND LIFE

Music: learning and teaching

Піднебенна Я. В., студентки факультету фізичного виховання
та мистецтва
старший викладач кафедри музично-інструментальної підготовки
Гурьянова Н. М.
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ВОКАЛЬНИЙ ГУРТОК

Велику роль у вихованні школярів відіграють вокальні гуртки. Вокальна культура є одним із засобів, що сприяють всебічному і гармонійному розвитку особистості. На заняттях вокального гуртка, засобами вокальної культури, здійснюється цілеспрямоване та систематичне формування особистості школяра. Вокальна діяльність реалізується у груповому та сольному співі, який доступним для всіх дітей. У процесі співу учні засвоюють музичну мову, пізнають жанрову основу пісні. У них розвивається музичні здібності емоційний відгук на пісню, виховується інтерес до музики.

Будучи ефективним засобом розвитку музичних здібностей, спів несе у собі колосальний виховний потенціал. Він сприяє вихованню почуття єдності, згуртованості колективу, особистої відповідальності за загальний результат. Захопленість справою допомагає долати дітям багато труднощів у навчальному процесі. Навчальна та дидактична мета гуртка: навчити основам вокалу; закріпити вміння володіти голосом, визначити характер музики і виразно передати його в музично-виконавській діяльності; формувати вокально-хорові навички (звукоутворення, дикція); вміння працювати в ансамблі; ознайомити учнів з народними творами та творами українських композиторів; вчити дітей користуватися різними виконавськими прийомами, передаючи відповідні емоції. Розвивальна мета гуртка - це розвинути навички слухового контролю і оцінки власного співу; розвивати музичний слух і пам'ять за допомогою зіставлення нових і знайомих пісень.

Спів є природнім способом вираження естетичних почуттів, дійовим засобом активного залучення учнів до музики. Із усіх видів виконавського мистецтва він є найдоступнішим для дітей видом музичної діяльності порівняно легко засвоюється ними, не вимагає значної підготовки. Тому спів здавна розглядався як один із основних засобів музичного виховання. В гуртку виховується у дітей любов до рідного краю, національних коренів свого народу, поваги до традицій українського мистецтва та кращих зразків світової музичної культури. Керівник гуртка має вести дітей у світ добра і краси, відкрити в мистецтві животворне джерело людських почуттів і переживань. Тому з перших уроків важливо з'ясувати «вокальний багаж» гуртківців, їхні цінності, уподобання, і враховуючи психологічні і соціальні особливості віку, по-новому осмислити завдання виховання піснею.

Успіх виховання й навчання в гуртку багато в чому залежить від того, які методи й прийоми використовую я, як педагог, щоб донести до дітей певний зміст, сформувати в них знання, уміння, навички, а також розвинути здатності в тій або іншій області діяльності. У процесі навчання, відповідно до змісту тем, використовую, крім одноосібного виконання учнями роботи, такі активні форми роботи як групові, парні, комбіновані. Одним з основних моїх принципів навчання є принцип від простого до складного. Цей принцип полягає в поступовому розвитку творчих здібностей. У процесі організації навчання велике значення надаю загально-дидактичним принципам: науковості, систематичності, послідовності, доступності, наочності, активності, міцності, індивідуального підходу. Поряд із принципами використовують практичні, наглядні, словесні методи навчання. До практичних методів відношу вправи, ігри, моделювання. Особливо часто застосовую виконавські, творчі вправи. Ігровий метод допомагає мені використання різних компонентів ігрової діяльності в сполученні з іншими прийомами.

Робота вокального гуртка передбачає поєднання практичної методики вокального виховання дітей на групових та індивідуальних заняттях. Принциповою установою занять є відсутність повчальності і прямолінійності в подачі вокального матеріалу особливе місце приділяється концертної діяльності: навчаються виконують твори в діяльності Центру дитячої творчості, на міських святах, присвячених різним пам'ятним датам.

Для кращого розуміння та взаємодії для виконання пропонується улюблені твори: естрадні пісні, знайомі дитячі пісні. Все це допомагає юним вокалістам в жартівливій роботі-грі досягнути великий сенс вокального мистецтва і навчитися володіти своїм природним голосом.

Освітня програма вокального гуртка розрахована на дітей 7-16 річного віку, які мають хоча б малі вокальні дані і проявляють інтерес до вокального мистецтва. Форма організації навчального процесу обумовлена віковими особливостями учнів. Навчальний матеріал ділиться на два періоди: підготовчий період – перший рік навчання наступні роки є основними. Заняття проводяться 2 рази на тиждень: колективні та індивідуальні. Кількість учнів в групах-12 чоловік.

Форми проведення занять варіюються в рамках одного заняття поєднуються різні види діяльності:

- дихальна гімнастика;
- артикуляційні вправи;
- вокально-хорова робота;
- заняття з музичної грамоти;
- сприйняття(слухання) музики.

Особливе місце на заняттях у вокальному гуртку відводиться навчанню дітей імпровізація. Використання такого виду дитячої творчості стимулює творчий розвиток дітей, прояв індивідуальності.

Зміст програми вокального гуртка

*Вступне заняття. Мета та завдання вокального гуртка. Прослуховування

*Вокальні вправи для розвитку голосового апарату. Спів вправ на дикцію.

Спів вправ на розвиток діапазону. Вправ і на дихання.

*Вивчення музичних творів. Дитяча пісня. Народна пісня сучасна пісня.

*Робота над дикцією. Вправи на динаміку

*Сценічна робота. Поведінка на сцені під час співу або виступу. Рухи на сцені, уміння володіти собою на сцені.

*Музична грамота. Вивчення музичних нюансів. Спів матеріалу по нотах, заходів закладу, на підприємствах міста. В школах міста.

*підсумкове заняття. Повторення вивченого матеріалу.

Література:

1. Ульянова В. С., Білостоцька О.В. Позакласна музично-виховна робота ... 2016. 165 с.
2. Большаков Л.Н. Шляхами великої долі.-К.: Веселка, 1984. 175 с
3. Венгрус Л. Пение и «фундамент музыкальности» Великий Новгород, 2000. 245 с.
4. Под редакцией Шацкой В. Детский голос. М.: Педагогика 1970. 336 с.

PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY

Educational psychology

доц. к. філол. н. Переворська О.І., Кравець Л.С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

Здоров'я дитини – це не тільки відсутність хвороб, а й її позитивне психологічне самопочуття. Усі його аспекти однаково важливі й мають розглядатися у взаємозв'язку.

Вирішення проблеми збереження власного здоров'я закладено в самій особистості, у знанні та розумінні нею проблем формування збереження, зміцнення і відновлення його, а також в умінні дотримуватися правил здорового способу життя. Діти повинні усвідомлювати, що майбутнє кожного, як і держави в цілому, за здоровими поколіннями, бо фізично і морально здорова людина здатна творити і приносити користь іншим.

Навчити дітей берегти своє здоров'я – одне з найважливіших завдань сучасних закладів освіти, особливо коли це стосується дітей із порушенням зору, адже робота у цьому напрямку повинна ґрунтуватися на їх особливостях.

Сліпа або слабозора дитина має всі можливості для високого рівня психічного розвитку і повноцінного пізнання навколишнього світу з опорою на мережу збережених аналізаторів. В умовах спеціального навчання формуються адекватні прийоми і способи використання слухового, шкірного, дотикового, нюхового, вібраційного і інших аналізаторів, що є сенсорною основою для розвитку психічних процесів дитини. Завдяки цьому розвиваються вищі форми її пізнавальної діяльності, які є провідними в компенсаторній перебудові сприйняття.

Перш за все заклади освіти та сім'я мають створити сприятливі умови для оптимального фізичного розвитку дитини, отримання нею знань про людський організм, опанування санітарно-гігієнічних навичок.

Успішне вирішення описаних вище напрямків можливе за умови створення насамперед в закладах дошкільної освіти ефективної системи роботи з пропаганди здорового способу життя, метою якої є:

- зміцнення морального та фізичного здоров'я дітей;
- спрямування уваги дітей на власне здоров'я та розвиток умінь і навичок його збереження;
- постійна пропаганда принципів здорового способу життя;
- інформування дітей про негативні наслідки шкідливих звичок;
- залучення батьків та громадськості до утвердження принципів здорового способу життя.[3]

Також формування здорового способу життя у дітей з порушеннями зору базується на наступних принципах:

1. Єдність корекції психічного розвитку дитини з системною комплексною (клініко-фізіологічною, психолого-педагогічною) її діагностикою, що включає визначення як досягнень, так і порушень у цьому процесі, та дозволяє прогнозувати психічний розвиток дитини і програмувати корекційно-педагогічну роботу з нею.

2. Врахування специфічних особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору, які виявляються у їх сприйнятті, уявленнях, мисленні, мовленні, моториці, орієнтуванні у просторі.

3. Особистісно-орієнтований підхід, здійснюваний за допомогою перерозподілу програмового змісту і темпів його вивчення, вибору форм, методів і прийомів корекційно-педагогічної підтримки психічного розвитку дитини з порушеннями зору з урахуванням її вікових, індивідуальних (у тому числі, характеру, ступеня тяжкості зорового дефекту, способу орієнтації у навколишньому світі) особливостей.

4. Навчання, виховання і психічний розвиток дитини у традиційних для неї видах діяльності (ігрова, комунікативна, предметно-практична, мовленнєва тощо), оскільки саме в них відбувається інтелектуальний, емоційно-моральний, соціально-особистісний, вольовий розвиток дитини.

5. Взаємозв'язок програми формування здорового способу життя із загальноосвітніми програмами, спільність їх завдань - створювати умови для

формування у дитини здатності до компенсації порушення зору і подолання відхилень в її розвитку.

6. Формування предметно-практичної діяльності дитини з порушеннями зору (з урахуванням необхідності її інтелектуалізації) як основи для розвитку вищих психічних функцій.

7. Активізація емоційного реагування і емоційних проявів у дитини з порушеннями зору в різних видах діяльності (ігровий, соціально-побутовий, спілкуванні та ін.) з метою стимуляції її психічного розвитку і формування емоційно-ціннісного відношення до себе, до інших людей, до "рукотворного світу", що оточує її, до природного середовища.

8. Систематичність і послідовність корекційно-педагогічної роботи, що забезпечуються певною повторюваністю і концентричністю.

9. Варіативність вимог до рівня засвоєння дітьми з порушенням зору нового матеріалу, що дозволяє дитині розвиватися у своєму індивідуальному темпі.

10. Забезпечення умов для здійснення наступності психічного розвитку в усіх ланках освіти (початкової і середньої ланки системи освіти). [2]

Робота з формування здорового способу життя дітей з порушеннями зору може проводитися у формі:

- фізкультурних занять (індивідуальних і групових);
- оздоровчо-профілактичної роботи: вітамінотерапія, загартовування (басейн, ходьба босоніж, полоскання горла солоною водою), фітотерапія;
- систематичне проведення ранкової гімнастики, занять плаванням, рухливих ігор, фізкультхвилинок на заняттях, гімнастики після сну, «Годин здоров'я», логоритмики, пальчикової гімнастики, спортивних свят, дозвіль, розваг;
- організація різних заходів за участю батьків (з використанням їхнього професійного досвіду), медичного працівника, спортсмена;
- ознайомлення батьків з результатами навчання дітей з порушеннями зору (відкриті заняття, різні загальні заходи, інформація в куточках для батьків та інше). [1]

Таким чином, узагальнюючи сказане, відзначимо, що в сучасній науці існує серйозна проблема, яка стосується формування здорового способу життя в

системі спеціальної освіти. У практиці роботи дошкільних освітніх закладів розробки, спрямовані на формування внутрішньої мотивації на заняття фізичною культурою, формування здорового способу життя, вводяться не в повному обсязі. Результати досліджень вказують на те, що здоровий спосіб життя і здоров'я не є провідними цінностями дітей з порушеннями зору, тому дуже важливо починати роботу у цьому напрямку з перших днів перебування дитини в спеціальному закладі дошкільної освіти, аби сформувати у неї найбільш стійкі звички та навички.

Література:

1. Інструктивно-методичні рекомендації МОНУ від 13.06.2017 №1/9-322 «Про організацію освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах у 2017/2018 навчальному році» – К., 2017
2. Інструктивно-методичні рекомендації МОНУ від 02.09.2016 №1/9-456 «Щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах». – К., 2016
3. Организация здоровьесберегающей деятельности в дошкольных образовательных учреждениях: Монография. – СПб.:КАРО, - 2006.-176с.

PHILOLOGICAL SCIENCES

Methods of teaching language and literature

К.п.н. Алиева Д.А.

Международный университет информационных технологий, Казахстан

ИНФОГРАФИКА КАК МЕТОД ОБРАБОТКИ УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ

В 2017 году была презентована программа «Цифровой Казахстан», целью которой является создание условий для перехода экономики на принципиально новую траекторию – цифровую экономику будущего. Данная программа охватывает все сферы деятельности, в том числе и систему образования. Современный вуз призван готовить креативных, созидательных специалистов, готовых к проектированию и реализации инновационной деятельности.

Цифровые технологии в вузе предназначены для быстрой обработки большого объема информации любой сложности. Прежде всего, это возможность безграничного доступа к большому объему разнообразной информации. Развитие и распространение социальных сетей оказывают влияние на способы восприятия информации молодежью. Особой популярностью пользуются краткие высказывания, оформленные в виде плакатов или картинок. Они обладают видимыми преимуществами, такими как: наглядность, краткость высказывания, емкость высказывания, набор ярких цветов, минимум текста. Такой графический способ подачи информации, визуальное представление данных носит название инфографики.

Инфографика является современным методом подачи информации в любых сферах, так как позволяет обрабатывать большое количество данных, достаточно сложный текст представить в интересной, яркой, наглядной форме. Естественно, данный метод широко применяется сегодня и в учебном процессе, и как способ подачи учебного материала, и как способ самостоятельной деятельности учащихся. Использование инфографики на занятиях дает возможность закрепить теоретические знания, а также отработать навыки технической работы.

«Выделяют три типа инфографики:

- статичная – чаще всего одиночный слайд без анимированных элементов.

Наиболее простой и распространенный вид инфографики;

- интерактивная – содержит анимированные элементы, пользователи могут (в той или иной степени) взаимодействовать с динамическими данными. Этот вид инфографики позволяет визуализировать большее количество информации в одном интерфейсе;

- видеоинфографика – представляет собой короткий видеоряд, в котором сочетаются визуальные образы данных, иллюстрации и динамический текст» [2].

Неоспоримые достоинства заключает в себе инфографика на уроках русского языка в техническом вузе, так как позволяет сочетать обработку лингвистического материала техническим способом. Представленный в сжатом виде учебный материал имеет интересную, наглядную форму преподнесения материала, способствует развитию индивидуальных способностей студентов. Используется минимальное количество слов; различные графические средства, цветные картинки, статистические данные. Отсутствие большого количества сплошного текста способствует усвоению и запоминанию материала в виде ключевых понятий, терминов.

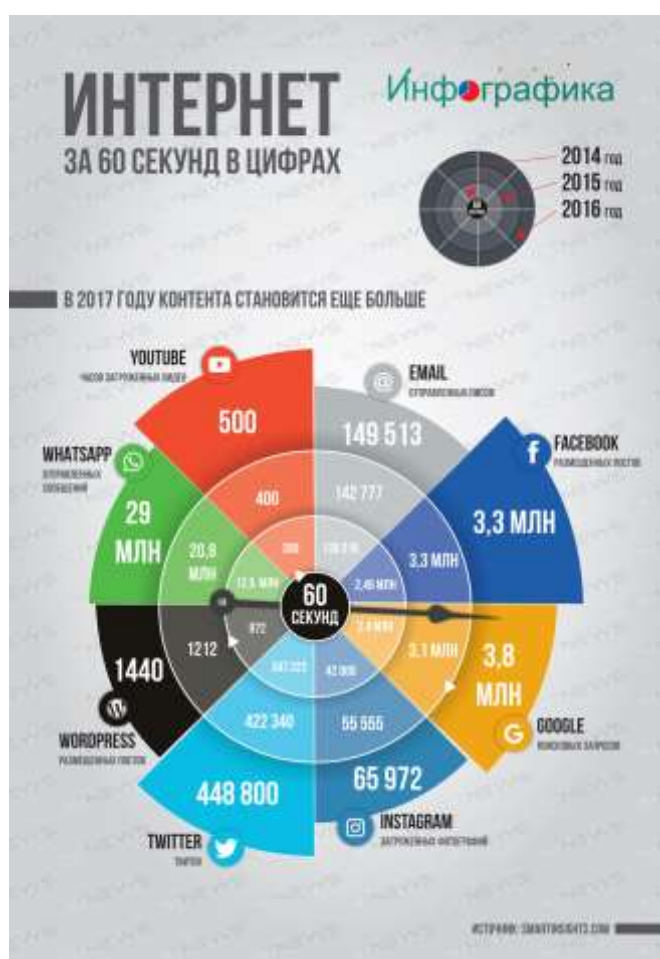

Студенты учатся относиться к источникам информации более критично (информация, представляемая в инфографике, обычно очень интересна, но насколько она соответствует истине?), анализировать,

сопоставлять, синтезировать полученную информацию. Текстовый материал сочетается с визуальным – картинки, графики, статистические данные, смайлики, рисунки, формулы и др.

К примеру, на занятиях по Профессиональному русскому языку во время прохождения темы «Конспектирование как способ переработки и усвоения информации» студенты получают задание: представить материалы статьи «Новинки, которые делают нашу жизнь интереснее: Выставка цифровых технологий в Ганновере» в виде инфографики. Профессиональный текст укладывается в форму графического рисунка, в котором выделены ключевые слова и понятия, термины, статистические данные. Работа носит индивидуальный характер, придает элемент соревновательности урокам, создает положительную атмосферу, находит активный отклик у студенческой аудитории, избавляет от рутины и шаблонной формы деятельности.

Предлагается и обратная форма работы: по представленной инфографике составить научный текст. Например,

Инфографика на уроках русского языка – это не просто диаграммы и формулы, а творческая работа, которая отражает видение студентами проблемы, ее анализ, перспективы дальнейшей работы. Защита инфографики проходит в виде дискуссии, провоцирует активное обсуждение, закрепляет навыки устного высказывания на профессиональные темы.

Литература

1. Государственная Программа «Цифровой Казахстан». Постановление Правительства Республики Казахстан №827 от 12.12.2017.
2. Лаптев В. Изобразительная статистика. М: - Эйдорс, 2012 - 180 с.

Rhetoric and stylistics

Калиберда Н.В.

Днепропетровский национальный университет им. Олесь Гончара, Украина

ПОЭТИКА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОСТРАНСТВА В РОМАНЕ СЭМЮЭЛА РИЧАРДСОНА «КЛАРИССА»

В романах Ричардсона пространство развёртывается в границах таких континуальных образов, как английская столица и провинция. Смысловой ресурс темы соотносится с героями, прикреплёнными к ним. Фоном, где приходят в движение механизмы социального взаимодействия, оказывается внешняя реальность, статусно упорядоченная, организованная согласно сложившимся культурным предпочтениям. Динамика перемен, представленная как незатихающий процесс оформления неповторимого облика эпохи, обусловлена деятельностью сообществ, нацеленных на самообеспечение и приумножение материального и духовного блага.

Устроителями, драматургами судеб, «виновниками» происходящих событий в социальном театре «Клариссы» Ричардсона, а также ответственными за ход житейских обстоятельств оказываются мужчины – отцы, братья, ближние родственники, рассматривающие брак, союз с женщиной как возможность упрочить своё положение, возвыситься и прирасти состоянием.

Поначалу оцениваемая как непреднамеренная случайность, позже воспринимаемая как продуманная стратегия, предстаёт задумка давних приятелей, одного из братьев Гарлоу, Энтони, и столичного аристократа лорда М. познакомить юных отпрысков семейств с тем, чтобы составить выгодную партию и обеспечить своим фамилиям процветание (“...*families which, having great substance, cannot be satisfied without rank and title ...*”) [3, p.20]. Клан Гарлоу представлен состоятельным отцом, разбогатевшим владельцем поместья «Перелесок» («*The Grove*»), его тремя сыновьями (“...*three sons have been uncommonly prosperous; and are very rich...*”) [3, p.9] – Джоном, получающим доход от рудников, Энтони, осчастливленным наследством родственников своей жены, и Джеймсом, уверенным, деловитым хозяином большой усадьбы и просторного дома, населённого шумными слугами, домочадцами, подолгу

гостящими родственниками. Именно с детьми упомянутого Джеймса связывает свои надежды Гарлоу на упрочивание авторитета рода, возможность подняться по социальной лестнице (“...*raising a family...*”) [3, p.20] .

Сюжет романа движется непредсказуемо, течение повседневной жизни безымянного городка нарушает тревожное происшествие («...*the disturbance...the subject of the public talk...*») [3, p.3], ссора и поединок Джеймса Гарлоу-младшего и Роберта Лавлейса, в недалёком прошлом однокашников по университету в Кембридже, молодых людей, разнящихся по мироощущению, воспитанию («...*there was an old grudge between them...*») [3, p.5]. Джеймс Гарлоу-младший, если верить людской молве, мрачный, вспыльчивый, жестокий и тщеславный, в присутствии горожан, Эдварда Симса и доктора Льюэна, оскорбляет Лавлейса, первым обнажает шпагу, но из-за волнения пропустит удар, получит ранение в руку. Его противник Лавлейс прекратит поединок и будет сожалеть о происшедшем. Подруге главной героини, сестры Джеймса, тревожную новость принесёт мать, приглашённая на чаепитие в дом к Энтони Гарлоу, раздосадованному поведением племянницы, негодующему из-за того, что по вине девушки пролилась кровь. Потрясённая Анна Хоу побаивается, что окружающие неверно истолкуют так резонансно завершившийся спор между Гарлоу-младшим и Лавлейсом. Анна Хоу в письме к Клариссе попросит объяснить ей, что же предшествовало той череде неприятностей, которые явились поводом для пересудов скучающих и любопытных соседей. В ответном письме Анне Кларисса расскажет, что, к сожалению, мир в семье нарушен, и каждый испытывает чувство разобщения по отношению к другим («...*the family union was broke, and every one was made uneasy*») [3, p. 21].

Поначалу физическое, природное пространство обозначено эскизно, намечено, скорее тяготеет не столько к реальной осязаемости, но является знаком принадлежности к определённой социальной страте, обживающей некую почётную ступень в иерархии общества.

Казалось бы, описания, скорее, символичны и более весомым оказывается конструирование автором романа социального пространства, в котором важными составляющими являются представления о среде, которая является сложной, многоликой. Здесь есть и публичная сцена, включающая отношения между собой горожан в контексте сложившихся устойчивых материальных механизмов – семьи, церкви, наделы, знакомцы-соседи, сосуществование

богатых и малосостоятельных провинциалов, и существующая между ними взаимозависимость: хозяева – слуги, носители различных профессий – врачи, юристы, помещики.

Ранее ловко задуманная интрига так и не воплотилась. Её, к сожалению заинтересованных сторон, разрушил старший брат Клариссы, не только питавший неоправданную неприязнь к Лавлейсу, но и не желавший выпустить наследство Клариссы из рук («...*my brother's rapacious views...*») [3, p.20]. Поэтому нелепый поединок между Джеймсом-младшим, названным в честь своего отца, и завсегдатаем светских салонов, лондонцем Лавлейсом, ставшим предметом пересудов, из-за своей неприглаженной репутации, шокирующей обывателей, жителей городка, чему также способствовал Джеймс, сделает невозможным предполагаемый брак.

Однако более всех пострадает Кларисса, достойная, умная девушка, обладающая незаурядной волей, характером, которая иначе видит своё будущее, нежели все члены клана Гарлоу. Она окажется обречённой на одиночество теперь уже в разобщённой, подверженной волнениям и противоречивым чувствам большой семье Гарлоу («...*all these family feuds...*») [3, p.9]. Все Гарлоу сохраняют единство лишь в желании наказать Клариссу за её незаурядность («...*never was there a family more united in its different branches than ours...*») [3, p. 10]. Дядюшки и тётушки, брат и сестра пожелают унижить своевольную красавицу союзом с ненавистным, недалёким провинциалом, Роджером Солмсом, хотя кандидаты в мужья Клариссы всё время менялись.

Драма отчуждения Клариссы от её семьи будет развёртываться в интерьерах дома Гарлоу, поначалу в пределах небольшого провинциального сообщества, а затем будет замкнута декорациями усадьбы. Пространственные реалии поместья не только обретут ценности. Характеристики свободы/замкнутости, открытости/закрытости, центра/периферии, не только в процессе метаморфозы превратятся из домашнего тёплого очага в холодную, чуждую, исполненную страдания готическую темницу, но и окажутся площадкой для нарастания социальной катастрофы, гибели рода, разрушения теплоты, привязанностей, внимания друг к другу, и неожиданно воплотят в себе символ несправедливой патриархатной иерархии буржуазной семьи, несвободной от гендерного поведения и ролей, искажающих личность. Социальное пространство семьи Гарлоу окажется сценой, где зло, насилие,

унижение, преследование одного человека другим станет обыденным, заурядным, заразительным и приобретёт катастрофический размах.

Литература:

1. Keymer T. The Father's House / T. Keymer // Richardson's Clarissa and the Eighteenth-Century Reader / Keymer T. – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. – P. 105-120.
2. Lipsedge K. Domestic Space in Eighteenth-Century British Novels / K.Lipsedge. – L.: Palgrave Macmillan, 2012. – 228 p.
3. Richardson S. Clarissa Harlowe or The History of a Young Lady / Samuel Richardson. – <https://ebooks.adelaide.edu.au/r/richardson/samuel/clarissa/complete.html>
4. Samuel Richardson in Context / [ed. by Peter Sabor, Betty A. Schellenberg]. – Cambridge: Cambridge University Press, 2017. – P. 304-310.

Methods and techniques to control the level of foreign language proficiency

Жуматаева А.С

преподаватель

Западно Казахстанский

инженерно-технологический колледж

ПРАВИЛЬНОЕ АНГЛИЙСКОЕ ПРОИЗНОШЕНИЕ В КАЗАХСКОЙ АУДИТОРИИ

Насколько точным может и должно быть иноязычное произношение? Отвечая на этот вопрос, Роберт Ладло говорит: «овладение таким же произношением, как у носителей изучаемого иностранного языка, может быть целью только при подготовке учителей иностранного языка. В других учебных ситуациях целью обучения может быть лишь достаточно четкое произношение фонемных различий, на которых основаны различия в лексических и грамматических значениях слов. Что касается «субфонемных» различий, или несмысло различительных особенностей произношения слов и предложений, которые в совокупности образуют то, что обычно называют «иностраннным акцентом», то он вполне допустим. Он не препятствует общению на этом языке» (С.40).

Каковы методы измерения результатов обучения иноязычному произношению? Прежде чем говорить о них, необходимо уяснить существенное различие между пониманием речи на слух и умением говорить на этом языке. Это различие хорошо охарактеризовал известный английский писатель У.Сомерсет Моэм. в романе «На вилле» он писал: «Старший официант свободно говорил на пол дюжине языков, но не понимал речи ни на одном из них. Конечно, имеются в виду иностранные языки» (цит. по Курманбаеву Н.М., (С.160). Действительно, гораздо труднее научиться понимать речь на иностранном языке, чем говорить на нем. Справедливость этого утверждения подтверждается повседневной практикой обучения иностранным языкам. Например, студент иногда довольно сносно говорит на изучаемом иностранном языке о своей учебе, но стоит задать ему устные вопросы, как он становится в тупик или отвечает невпопад в силу их непонимания. В связи с этим методы измерения понимания речи на слух и методы измерения иноязычного произношения будут различными. Поэтому их необходимо рассматривать отдельно.

Тестирование восприятия звуков речи:

Самый простой способ тестирования восприятия звуков речи

заключается в том, чтобы на доске написать транскрипцию противопоставляемых звуков с их порядковыми номерами, например: А: 1) i, 2) e, 3) æ; В: 1) i, 2) i:, 3) iə и т.д. Затем преподаватель говорит, что он будет зачитывать слова на первую группу противопоставляемых звуков под индексом А, а испытуемые должны определить на слух, какой гласный произнесен в каждом из трех слов и написать порядковый номер гласного в каждом из трех произнесенных слов после индекса А в листке для ответов или в тетради для тестов. После этого преподаватель зачитывает, например, слова: А: met, camp, swim; В: here, been, with с паузой после каждого, чтобы дать испытуемым время для написания порядкового номера звука. Такой тест может быть проведен за 10-15 мин., а ответы испытуемых могут быть проверены за считанные минуты.

Более сложным будет тест на запись транскрипционными знаками

всего услышанного предложения. Здесь преподаватель будет читать тест с паузами после каждого предложения, чтобы дать время испытуемым для записи транскрипционными знаками произнесенного предложения.

Наиболее труден фонетический диктант без указания на

тестируемые учебные проблемы для записи текста транскрипционными знаками. Такой диктант строится на языковом материале изучаемого или изученного к этому времени урока.

Тестирование иноязычного произношения. Наиболее широко используемый в практике обучения иностранным языкам способ контроля произношения – это, конечно, чтение вслух определенного текста. Этот способ хорош тем, что все испытуемые могут читать один и тот же текст, т.е. находятся в равных условиях. Вместе с тем у этого способа стимулирования речевых реакций испытуемых есть и отрицательные стороны. Это прежде всего зависимость произношения при таком тестировании от умения читать. Ученик или студент может произнести слово неправильно по незнанию орфографии этого слова, в особенности английского в связи с тем, что в английском языке один и тот же звук обозначается различными буквами или их сочетаниями, и одна и та же буква обозначает различные звуки в зависимости от типа слога, от положения буквы в начале и конце слова и т.д. Таким образом, иноязычное произношение в устной речи – это далеко не одно и то же.

Если говорить об английском языке, то вполне достаточно обучить и тестировать интонацию утвердительного предложения, общего. Альтернативного, специального и разделительного вопросов. Что касается интонации, выражающей

различные чувства, то она, говоря словами проф. Н.М.Курманбаева: «в определенной жизненной ситуации приходит сама собой, о ней не нужно ни думать, ни заботиться» (С.164). Это действительно так. Во время обсуждения домашнего чтения в парах, когда обучаемые уверены, что преподаватель их не слышит, когда они захвачены целиком содержательной стороной речи, можно услышать естественную интонацию студентов, выражающую самые различные чувства.

При изучении иностранного языка усвоение одних форм и их значений не представляет больших трудностей. Это относится к усвоению тех языковых форм – звуков, слов, синтаксических структур морфологических формантов, которые оказываются общими в двух языках. Усвоение некоторых других форм и их функций оказывается довольно трудным. Это относится к тем языковым формам, которыми иностранный язык отличается от родного языка обучаемого.

В любом иностранном языке есть фонемы, которые совпадают со стороны звучания с фонемами родного языка обучаемого. Это, - прежде всего консонантный и вокалический минимумы: (m, n, p, t) и (a, i, e, u). Кроме того, в любых двух языках могут совпадать и некоторые звуки, которые не входят в консонантный и вокалический минимумы. Усвоение таких совпадающих по звучанию фонем не представляет трудности. Вместе с тем в любом иностранном языке есть фонемы, которых нет в родном языке обучаемого. Усвоение таких фонем сопряжено с трудностями в их восприятии и произнесении. В связи с этим обучаемый будет часто заменять из некоторыми другими фонемами родного языка. Усвоить произношение иностранного языка – значит, усвоить фонемы, которыми звуковой строй изучаемого языка отличается от звукового строя родного языка.

Сравнивая звуковой строй английского языка со звуковым строем казахского языка, мы находим, что в казахском языке нет целого ряда фонем, которые есть в английском. Это – согласные [θ, д, w], аффриката [dʒ], долгие гласные (a:, i:, o:, d:, u:), дифтонги [ид, eu, ou, уд]. Эти фонемы будут трудными для восприятия и произнесения в казахской аудитории и потому будут представлять собой учебные проблемы.

Именно эти фонемы необходимо отрабатывать на восприятие на слух и на произнесение в минимальных парах и триплетах слов в коммуникативных фонетических упражнениях.

В казахском языке слова могут оканчиваться на глухой согласный t, но не на звонкий согласный d. Судя по данным «Обратно алфавитного словаря казахского языка» К.Б. Бектаева, звонкий согласный d в конце слова в казахском языке встречается только в заимствованных словах лорд, этюд, гибрид, секунд, эпизод, рекорд, аккорд,

снаряд. (С.205). Зато сотни исконных казахских слов оканчиваются на глухой согласный *t*. Поэтому студент-казах даже после многократных поправок и исправлений будет произносить английские словоформы *head, said, would* как (*het, set, wut*) вместо (*hed, sed, wud*). Следовательно, в казахской аудитории нужны специальные фонетические упражнения на произношение звонкого согласного *d* в конце слова в противопоставлении с глухим согласным *t* в минимальных парах слов, чего не требуется, например, в русской аудитории. Именно из таких фонетических упражнений должна состоять фонетическая «зарядка» в начале урока в казахской аудитории.

Большую трудность представляет для студента-казаха ударение в английских словах. Поскольку ударение в казахском языке обычно падает на последний слог, а в английском чаще всего на первый, то обучаемый склонен ставить и в английских словах ударение на последнем слоге слова. Например, он произносит *beautiFUL* вместо *BEAUtiful*, *governMENT* вместо *GOVERNment*. Перенос ударения на последний слог приводит к тому, что в слове *beautiful* в последнем слоге вместо нейтрального гласного появляется гласный (*u*), а в слове *government* в первом слоге вместо гласного (*a*) нейтральный гласный.

Роберт Ладо говорит о четырех видах словесного ударения в английском языке: главном, второстепенном, слабом и нулевом. В слове *international* главное ударение на третьем слоге, второстепенное – на первом и слабое – на втором и четвертом слогах. Такие трудные со стороны произношения слова необходимо отрабатывать в фонетических упражнениях из учебников английского языка Р.Ладо типа:

The 'man is a ddoctor.

The 'man is a 'good ddoctor.

The 'old 'man is a 'good ddoctor.

The 'old 'man is a 'very 'good ddoctor.

Главное ударение здесь падает на слог *doc*- второстепенное – на слог *man*, слабое и нулевое ударение – на остальные слоги. Такие фонетические упражнения особенно необходимы в казахской аудитории в связи с тем, что ритмика казахской речи, в отличие от английской, обычно не укладывается в столь жестокое прокрустово ложе.

Интонация английской устной речи строится не чередовании четырех основных уровней высоты голоса слог, на который падает главное ударение, произносится на самом высоком уровне, слог, на который падает второстепенное

ударения, произносится на среднем уровне, слог, на который падает слабое ударение – на низком и безударный слог – на самом низком уровне.

Студенты долгое время затрудняются в правильном произнесении интонации альтернативного вопроса, иногда общего и специального, и даже утверждения - в связи с неумением произвольно управлять своим голосом.

Усвоение интонации речи не родном языке все таки необходимо, при котором говорящий сообщал бы свои собственные мысли, интересные и новые для собеседника. Как показывает практика, на первых порах есть необходимость в обучении учащихся интонации общих и альтернативных, специальных и разделительных вопросов.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Бектаев К.Б. Қазақ тілінің кері алфавиті сөздігі. Алматы: ҚазССР Ғылым Академиясының баспасы, 1971
2. Зейтунян С.В. Психология усвоения и методики обучения нерусских учащихся произношению «неродных» фонем. Автореферат канд. диссертации. – Алма-Ата, 1968.
3. Калиев Ж.К. Обучение английскому произношению в казахской школе. Алма-Ата: Мектеп, 1969.
4. Курманбаев Н.М. Методика обучения английскому языку в казахской аудитории. Алма-Ата: Мектеп, 1988.
5. Lado R. Applied Linguistics of Language Teachers. The University of Michigan Press 1957.

CONTENTS

PEDAGOGICAL SCIENCES

Distance education

Sikaliuk Anzhela Ivanivna E-LEARNING IN THE PROCESS OF TEACHING ENGLISH	3
--	---

Problems of training of specialists

Бирчак І.В., Борсук О.А. СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ	6
Кулдыбаев А. К. ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПО ИНЖЕНЕРНОЙ ГРАФИКЕ	11
Кулдыбаев А. К. САМОРЕГУЛЯЦИЯ ДЛЯ ПЕДАГОГОВ «МАКСИМАЛЬНО РАССЛАБЛЯЕМСЯ»	14
Гердт А.Н., Горохов А.С СУЩНОСТЬ, КОМПЕТЕНТНОСТЬ В КОНФЛИКТОЛОГИИ	17

Strategic directions of reforming the education system

Сулейменова С.А. ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ҮРДІСІНДЕГІ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	20
Өтебаев И.С., Убайтжанова А.А. БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ЖАҢАРТУДАҒЫ БАСТАУЫШ БУЫНДА КЕЗДЕСЕТІН ҚИЫНДЫҚТАР МЕН ОНЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ..	23

Modern methods of teaching

Янкова Т.М., Квасных Г.С., Барановская О.М. РОЛЬ ПРОЕКТНО – ПРОБЛЕМНОГО МЕТОДА В ФОРМИРОВАНИИ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧЕНИКА	30
Курманбекова М.Д. Есенжолова С.А. THE FORMATION OF READING SKILLS AT ENGLISH LESSONS.....	33
Багтов Т. Д., Ешенгазина Г.С. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ: ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ	39
Турсунова Г.К. КӨЗІ КЕМІС БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	44
Sarsekeyeva Zh.Ye., Tyurina D.V. ACTIVATION OF SPEECH ACTIVITY OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN.....	47

Sarsekeyeva Zh.Ye., Shipilova Ye.A. TASKS OF EDUCATION IN MODERN UNIVERSITY.....	50
Галицька Е.В., Донкоглова Н.А., Плахотник Ю.С. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ	53
Social pedagogy	
Ніколенко Л.М., Власова Є.Р. БУЛІНГ ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА.....	58
MUSIC AND LIFE	
Music: learning and teaching	
Піднебенна Я. В., Гурьянова Н. М. ВОКАЛЬНИЙ ГУРТOK	61
PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY	
Educational psychology	
Переворська О.І., Кравець Л.С. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ	65
PHILOLOGICAL SCIENCES	
Methods of teaching language and literature	
Алиева Д.А. ИНФОГРАФИКА КАК МЕТОД ОБРАБОТКИ УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ	69
Rhetoric and stylistics	
Калиберда Н.В. ПОЭТИКА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОСТРАНСТВА В РОМАНЕ СЭМЮЭЛА РИЧАРДСОНА «КЛАРИССА».....	73
Methods and techniques to control the level of foreign language proficiency	
Жуматаева А.С ПРАВИЛЬНОЕ АНГЛИЙСКОЕ ПРОИЗНОШЕНИЕ В КАЗАХСКОЙ АУДИТОРИИ.....	77
CONTENTS.....	82

275344
274520
275253
275342
275404
275269
275356
274819
275018
275161
275256
275299
275403
275420
275480
275421
275394
275142
275177
275268